

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ
Інститут економіки та менеджменту

Адамкович Вадим Олександрович

УДК 338.48

**БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
«ЕКОТУРИЗМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОСЛУГ
ГОСТИННОСТІ: ДОСВІД ШВЕЙЦАРІЇ»**

ООП «Міжнародний готельно-туристичний бізнес» спеціальності 242 «Туризм»

МГТ-20-1

**Робота містить результати власних досліджень, використання ідей, результатів і
текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело:**

Здобувач освітнього ступеня Адамкович В.О. _____
(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник доцент, кандидат економічних наук Казюка Н. П. _____
(підпис, прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене
звання керівника)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

(посада) (підпис) (дата) (ініціали та прізвище)

Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу

Кафедра _____ Туризму, рекреації та регіонального розвитку _____

Освітня програма Міжнародний готельно-туристичний бізнес

Спеціальність _____ 242

Туризм _____

Курс _____ 4 _____ Група МГТ-20-1 Семестр _____ 8 _____

ЗАВДАННЯ НА БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

Студента: Адамковича Вадима Олександровича

1. Тема бакалаврської роботи: «Екотуризм та організація послуг гостинності: досвід Швейцарії»
2. Термін здачі студентом закінченої бакалаврської роботи _____
3. Вихідні дані до бакалаврської роботи. Інформаційною базою для написання даної роботи є праці вчених, які вивчають екотуризм та організації послуг гостинності Швейцарії та України, статистичні дані, інформаційні ресурси Інтернету, сайти міжнародних авіаційних перевезень.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити)
 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОТУРИЗМУ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ
 РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ДОСВІДУ ШВЕЙЦАРІЇ У РОЗВИТКУ ЕКОТУРИЗМУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ПОСЛУГ ГОСТИННОСТІ
 РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОТУРИЗМУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) 22 рисунки, 5 таблиць, 49 використаних наукових джерел, мультимедійна презентація
6. Дата видачі завдання _____
7. Консультанти з роботи, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх

Розділ	Консультант	Підпис консультанта, дата	
I	Казюка Н. П.	Завдання видав	Завдання прийняв
II	Казюка Н. П.		
III	Казюка Н. П.		

контексті адаптації досвіду Швейцарії в організації послуг гостинності		
3.2 Рекомендації щодо вдосконалення організації послуг гостинності в екотуристичних комплексах України		
3.3 Використання маркетингових стратегій розвитку екотуризму в Україні		
Висновок		
Список використаних джерел		

Студент _____
(Особистий підпис) (Розшифровка підпису)

Керівник _____
(Особистий підпис) (Розшифровка підпису)

«_____» _____ р.

АНОТАЦІЯ

Тема: Екотуризм та організація послуг гостинності: досвід Швейцарії.

Бакалаврська робота містить 89 сторінок, 22 рисунки, 5 таблиць, 49 використаних наукових джерел. У бакалаврській роботі досліджено теоретичні засади екотуризму в індустрії гостинності, включаючи поняття, принципи та форми екологічного туризму. Проаналізовано світовий досвід та тенденції у розвитку екотуризму, а також особливості організації послуг гостинності в цьому напрямі.

Особлива увага приділена оцінці досвіду Швейцарії у розвитку екотуризму та організації послуг гостинності. Розглянуто розвиток природно-рекреаційного потенціалу країни, структуру ринку туристичних послуг, а також аналіз розвитку готельного бізнесу. Досліджено політику Швейцарії у сфері розвитку екотуризму та визначено ключові аспекти, які можуть бути адаптовані в Україні.

У третій частині роботи представлено перспективи розвитку екотуризму та організації готельного бізнесу в Україні з урахуванням досвіду Швейцарії. Оцінено можливості розвитку екотуризму в Україні, розроблено рекомендації щодо вдосконалення організації послуг гостинності в екотуристичних комплексах та запропоновано маркетингові стратегії для стимулювання розвитку цього сегменту.

Ключові слова: екотуризм, послуги гостинності, Швейцарія, природно-рекреаційний потенціал, готельний бізнес, маркетингові стратегії, Україна.

ANNOTATION

Topic: Ecotourism and organization of hospitality services: Swiss experience.

The bachelor thesis contains 89 pages, 22 figures, 5 tables, 49 used scientific sources. The bachelor thesis explored the theoretical foundations of ecotourism in the hospitality industry, including concepts, principles and forms of ecotourism. The world experience and trends in the development of ecotourism, as well as the peculiarities of the organization of hospitality services in this direction, are analyzed.

Special attention is paid to the evaluation of Switzerland's experience in the development of ecotourism and the organization of hospitality services. The development of the natural and recreational potential of the country, the structure of the market of tourist services, as well as the analysis of the development of the hotel business are considered. The policy of Switzerland in the field of ecotourism development was studied and the key aspects that could be adapted in Ukraine were identified.

The third part of the work presents the prospects for the development of ecotourism and the organization of the hotel business in Ukraine, taking into account the experience of Switzerland. The opportunities for the development of ecotourism in Ukraine were assessed, recommendations were developed for improving the organization of hospitality services in ecotourism complexes, and marketing strategies were proposed to stimulate the development of this segment.

Keywords: ecotourism, hospitality services, Switzerland, natural and recreational potential, hotel business, marketing strategies, Ukraine.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОТУРИЗМУ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ.....	10
1.1 Екологічний туризм: поняття, принципи та форми.....	10
1.2 Світовий досвід та тенденції у розвитку екологічного туризму.....	17
1.3. Особливості організації послуг гостинності в екотуризмі.....	22
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ДОСВІДУ ШВЕЙЦАРІЇ У РОЗВИТКУ ЕКОТУРИЗМУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ПОСЛУГ ГОСТИННОСТІ.....	29
2.1. Розвиток природно-рекреаційного потенціалу Швейцарії.....	29
2.2. Структура ринку туристичних послуг Швейцарії: характеристика та особливості.....	44
2.3. Аналіз розвитку готельного бізнесу в Швейцарії.....	50
2.4. Політика Швейцарії у сфері розвитку екотуризму.....	60
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОТУРИЗМУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	65
3.1. Оцінка можливостей розвитку екотуризму в Україні в контексті адаптації досвіду Швейцарії в організації послуг гостинності.....	65
3.2. Рекомендації щодо вдосконалення організації послуг гостинності в екотуристичних комплексах України.....	70
3.3. Використання маркетингових стратегій розвитку екотуризму в Україні.....	78
ВИСНОВОК.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі екотуризм набуває все більшої популярності, поєднуючи відпочинок на природі з пізнанням довкілля та дбайливим ставленням до нього. Такий напрям туризму сприяє збереженню природних ресурсів, мінімізації негативного впливу на екосистеми та підвищенню екологічної свідомості серед населення. Україна, з її багатими природними ресурсами, різноманітними ландшафтами та унікальними екосистемами, має значний потенціал для розвитку екотуризму. Від Карпатських гір до степових заповідників, наша країна пропонує безліч можливостей для створення екотуристичних маршрутів і комплексів, які можуть стати привабливими як для внутрішніх, так і для іноземних туристів.

Швейцарія, як один із світових лідерів у сфері екотуризму, має багаторічний досвід впровадження ефективних практик організації екологічного туризму.

Швейцарія демонструє, як гармонійно поєднати розвиток туристичної інфраструктури з охороною навколишнього середовища, створюючи привабливі умови для туристів і одночасно сприяючи економічному розвитку регіонів. Вивчення швейцарського досвіду дозволить Україні розробити і впровадити власні моделі екотуризму, що забезпечать збереження природних ресурсів і підвищать якість туристичних послуг у країні.

Об'єкт дослідження – це екотуризм та організація послуг гостинності в Швейцарії.

Предмет дослідження – теоретичні засади екотуризму.

Мета дослідження - дослідити теоретичні засади екотуризму, проаналізувати світовий досвід та тенденції його розвитку, вивчити

особливості організації послуг гостинності в екотуризмі на прикладі Швейцарії, розробити рекомендації щодо вдосконалення організації послуг гостинності в екотуристичних комплексах України, а також запропонувати маркетингові стратегії розвитку екотуризму в Україні.

Завдання дослідження:

- розкрити сутність та принципи екотуризму;
- дослідити світовий досвід та тенденції розвитку екотуризму;
- вивчити особливості організації послуг гостинності в екотуризмі;
- проаналізувати досвід Швейцарії у розвитку екотуризму та організації послуг гостинності;
- оцінити можливості розвитку екотуризму в Україні;
- розробити рекомендації щодо вдосконалення організації послуг гостинності в екотуристичних комплексах України;
- запропонувати маркетингові стратегії розвитку екотуризму в Україні.

Методи дослідження включають аналіз наукової літератури, порівняльний аналіз, системний аналіз, та статистичні методи.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання його результатів для розробки та впровадження нових моделей екотуризму в Україні, вдосконалення організації послуг гостинності в екотуристичних комплексах, підвищення рівня конкурентоспроможності екотуристичних продуктів України на світовому ринку, розвитку екологічної свідомості та культури у суспільстві, а також збереження природних ресурсів та екосистем України.

Структура роботи. Бакалаврська робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕКОТУРИЗМУ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

1.1 Екологічний туризм: поняття, принципи та форми

Екотуризм, що є однією з форм туризму, виник у 1970-х роках у Сполучених Штатах Америки та країнах Західної Європи. Цей напрямок туризму став відповіддю на зростаючу потребу суспільства у відпочинку, який поєднує задоволення естетичних і пізнавальних потреб з охороною довкілля. Поява екологічного туризму в сучасний час обумовлена збільшенням навантаження на природні та культурно-історичні ресурси, яке пропорційно зростає зі збільшенням кількості туристичних поїздок. Така ситуація створює певний виклик: з одного боку, потрібно задовольнити зростаючий попит на туристичні послуги, з іншого – забезпечити раціональне використання та збереження природних ресурсів [1].

Екотуризм покликаний вирішити цю суперечність, пропонуючи моделі туризму, які спрямовані на збереження природної спадщини, мінімізацію негативного впливу на довкілля та розвиток екологічної свідомості серед туристів.

За частотою згадування у різних контекстах лише деякі поняття можуть зрівнятися з терміном «екологічний туризм».

Існує думка, що термін «екотуризм» вперше був використаний Т. Міллером у 1978 році для позначення одного з варіантів сталого розвитку

туризму. Інше твердження вказує, що поняття «екотуризм» було вперше вжито ще раніше, у 1965 році, дослідником К.Д. Хетцером [2].

Проте більшість дослідників сходяться на думці, що цей термін вперше був згаданий мексиканським економістом-екологом Гектором Цебаллосом-Ласкурейном у одній з його робіт у 1983 році. Після цього з'явилися десятки визначень, загальний зміст яких такий: екологічний туризм – це той, що проходить серед дикої природи, не завдає їй шкоди і сприяє її охороні [3].

У 1990-х рр. екологічний туризм зарекомендував себе як інструмент сталого територіального розвитку. В результаті концепція екотуризму розглядається одночасно як особливий сегмент ринку туризму, а також як форма утвердження і дотримання принципів сталого і гармонійного розвитку. У зв'язку зі змістом поняття в науковому співтоваристві немає єдиної думки щодо концепції. Деякі дослідники вважають, що екотуризм повинен включати всі немасові види та форми туризму, а інші – лише туризм у збереженому природному середовищі [4].

Екологічний туризм є вирішальним чинником збалансованості, стабільності та відповідальності туристичної галузі. Результатом усвідомлення даних проблем стала розроблена Всесвітньою туристською організацією (UNWTO), Всесвітньою радою подорожей та туризму (WTTC) і організацією «Зелений світ» концепція сталого розвитку туризму у XXI столітті – «Agenda 21 for Travel and Tourism Industry» [5].

В «Agenda 21» сформульовані загальні принципи сталого розвитку туризму:

- подорожі і туризм повинні допомагати людям досягти гармонії з природою;
- подорожі і туризм повинні зробити свій внесок в збереження, захист та відтворення екосистем;
- подорожі і туризм повинні базуватися на життєздатних моделях виробництва і споживання;

- захист навколишнього середовища повинен стати невід'ємною складовою процесу розвитку туризму;
- проблеми розвитку туризму повинні вирішуватись за участю зацікавлених громадян, місцевих жителів шляхом узгодження даних рішень з тими, які були прийняті на місцевому рівні;
- держави повинні попереджати одна одну щодо природних катаклізмів, які можуть торкнутись безпосередньо туристів чи туристської сфери;
- подорожі і туризм повинні сприяти створенню робочих місць для жінок і місцевих жителів;
- розвиток туризму повинен забезпечувати і підтримувати культуру й інтереси місцевих жителів;
- індустрія туризму повинна базуватись на міжнародному праві у сфері захисту навколишнього середовища [5].

Визначення сутності екологічного туризму було також здійснено Міжнародною організацією екотуризму (TIES). У матеріалах даної організації зазначається, що екотуризм – це відповідальні подорожі до природних зон регіонів, спрямовані на збереження навколишнього середовища та підтримку добробуту місцевого населення [6].

Для більш чіткого розуміння даного виду подорожей в матеріалах TIES було сформовано 10 заповідей екотуриста:

- 1) пам'ятати про вразливість Землі;
- 2) залишати лише сліди, виносити лише фотографії;
- 3) пізнавати світ у який потрапив – культуру народів, географію тощо;
- 4) поважати місцевих жителів;
- 5) не купувати продукцію, виготовлення якої згубно впливає на навколишнє середовище;
- 6) завжди йти лише уторованими стежками;
- 7) підтримувати програми по захисту навколишнього середовища;
- 8) де можливо, використовувати методи збереження навколишнього середовища;

- 9) підтримувати організації які сприяють захисту природи;
- 10) подорожувати з організаціями, які підтримують принципи екотуризму [6].

Екотуризм виділяється певними рисами, що роблять його унікальним напрямком туризму.

По-перше, він стимулює та задовольняє бажання людей спілкуватися з природою та подорожувати у природне середовище. Головний зміст таких подорожей полягає у знайомстві з живою природою, а також з місцевими звичаями і культурою. Цей аспект екотуризму дозволяє туристам глибше зрозуміти та оцінити природну та культурну спадщину регіонів, які вони відвідують [7].

По-друге, екотуризм сприяє запобіганню негативного впливу на природу і культуру, зводячи до мінімуму негативні наслідки екологічного та соціально-культурного характеру. Він підтримує екологічну стійкість середовища, що є важливим аспектом для збереження природних ресурсів та культурної спадщини. У рамках екотуризму велику увагу приділяють охороні природи та місцевого соціокультурного середовища [7].

По-третє, важливою рисою екотуризму є екологічна освіта. Туристам надається можливість дізнатися більше про природні процеси, екосистеми та важливість їхнього збереження. Це сприяє підвищенню екологічної свідомості та відповідального ставлення до навколишнього середовища [7].

По-четверте, екотуризм передбачає участь місцевих жителів та отримання ними доходів від туристичної діяльності. Це створює для них економічні стимули до охорони природи, а також забезпечує економічну ефективність і соціально-економічний розвиток територій [7].

До основних принципів екологічного туризму відносяться:

- відвідування добре збережених природних територій;
- стале використання природних ресурсів, збереження природного, соціального та культурного різноманіття;

- дотримання певних (досить жорстких) правил поведінки; - менша, ніж при звичайних видах туризму, інтенсивність використання природних ресурсів;

- екологічна освіта туристів, їх участь у місцевих культурних і природокористувальних діях;

- ретельне планування екологічних турів, комплексний підхід до - їх розробці та проведенню;

- інтеграція екотуризму в плани регіонального розвитку територій;

- участь місцевого населення у розвитку туризму та отримання ним

- фінансових та інших переваг від цієї діяльності;

- екологічне навчання персоналу, зайнятого в сфері екологічного туризму [8].

Отже, основна мета в екологічному туризмі – гармонізація людини з навколишнім природним і соціальним середовищем, екологічна освіта і виховання різних груп населення. Основним завданням екологічного туризму є дотримання в максимально можливій мірі строгих екологічних норм і обмежень [9].

Форми екотуризму є різноманітними та включають численні види активностей, спрямовані на збереження навколишнього середовища та сприяння сталому розвитку регіонів. Пішохідний туризм передбачає подорожі пішки по мальовничих місцях, таких як гори, ліси та національні парки [10].

Велосипедний туризм включає подорожі на велосипеді по мальовничих маршрутах. Такий вид туризму дозволяє не лише зменшити викиди вуглекислого газу, але й сприяє фізичній активності та здоровому способу життя. Водний туризм охоплює подорожі на каяках, каное, байдарках або інших плавзасобах по річках, озерах або морях [10].

Екотуризм на фермах включає відвідання ферм, які практикують стійке сільське господарство, та дегустацію місцевих продуктів харчування. Туристи можуть ознайомитися з методами органічного землеробства, взяти участь у сільськогосподарських роботах та насолодитися свіжими, екологічно чистими

продуктами. Екотуризм в сільській місцевості передбачає відпочинок у сільських районах, де можна познайомитися з місцевою культурою та традиціями (рис. 1.1) [10].

Рис.1.1. Форми екотуризму

Переваги екотуризму відображені на рис.1.2.

Рис.1.2. Переваги екотуризму

Екотуризм має низку переваг, що роблять його важливим напрямом у сучасній туристичній індустрії. Одна з головних переваг полягає в тому, що екотуризм сприяє збереженню природних екосистем. Завдяки екологічно відповідальним практикам, цей вид туризму мінімізує негативний вплив на навколишнє середовище та сприяє охороні біорізноманіття. (рис. 1.2)

Туристичні активності, орієнтовані на природу, забезпечують фінансову підтримку для заповідників, національних парків та інших природоохоронних територій, що є критично важливим для їхнього сталого управління та розвитку.

Екотуризм також має значний вплив на підтримку місцевих громад. Він забезпечує робочі місця та джерела доходу для місцевих жителів, залучаючи їх до туристичної діяльності.

Підвищення екологічної свідомості є ще однією важливою перевагою екотуризму. Освітні програми та інформування туристів про важливість збереження природи сприяють формуванню відповідального ставлення до довкілля. Туристи, які беруть участь в екотуристичних заходах, отримують знання про екологічні проблеми та способи їхнього вирішення, що позитивно впливає на їхню поведінку та рішення у повсякденному житті.

Отже, екологічний туризм, який виник у 1970-х роках у Сполучених Штатах Америки та країнах Західної Європи, являє собою один з ключових напрямків сучасної туристичної індустрії. Основна мета екотуризму полягає у гармонійному поєднанні відпочинку на природі з охороною довкілля та підвищенням екологічної свідомості туристів.

Завдяки екологічно відповідальним практикам екотуризм мінімізує негативний вплив на навколишнє середовище, сприяє збереженню природних ресурсів і культурної спадщини, а також підтримує місцеві громади через створення робочих місць і джерел доходу.

1.2 Світовий досвід та тенденції у розвитку екологічного туризму

У світовій практиці існують дві принципові моделі розвитку екотуризму: «австралійська» модель, яка передбачає подорожі в непорушену «дику» природу, та «західноєвропейська» модель, де подорожі відбуваються в межах культурного, частіше сільського ландшафту, оскільки інші ландшафти там або відсутні, або вельми обмежені. Активні форми туризму переважно використовують австралійську модель, яка передбачає подорожі в непорушену природу. Природним є факт, що такі території збереглися в наближеному до первозданного стану на територіях з мінімальним антропогенним навантаженням. Це, по-перше, малодоступні для людини райони, такі як гірські, тайгові території, з нерозвинутою мережею комунікацій і складними кліматичними та географічними умовами. По-друге, це райони, де доступ людини обмежений штучно, зокрема природоохоронними територіями [11].

Такі природоохоронні території мають різний охоронний статус, включаючи державні природні заповідники і заказники, національні парки, природні парки, пам'ятки природи, дендрологічні парки та інші. Усі вони покликані зберігати багатюще ландшафтне та біологічне різноманіття, генофонд живих організмів, еталонні та унікальні ландшафти, примножувати природні ресурси, а також проводити наукові дослідження, сприяти розвитку рекреації, туризму та екологічного просвітництва, покращувати якість середовища проживання людини. Екологічну туристичну діяльність вигідно розвивати на охоронюваних природних територіях завдяки їх доступності та розвиненості інфраструктури при збереженні природного середовища. Серед усіх таких територій найбільші перспективи для екотуристичної діяльності мають національні природні парки, де поєднуються збереження природного середовища і можливості для рекреаційної діяльності [12].

Досвід багатьох країн щодо організації спеціальних територій, де поєднуються туристичні та природоохоронні цілі, заслуговує на увагу та

осмислення. Мережі національних парків, орієнтованих на пізнання природи, є важливим прикладом такого підходу. У таких парках можливий комплексний розвиток сфери послуг, організація тематичних маршрутів, включаючи спортивні, а також створення мережі екологічних маршрутів з обладнаними стоянками для туристів, які включають запаси палива, сміттєзбірники, туалети та інші необхідні зручності.

Такі парки здатні зберегти значну частину території в первозданному стані. Національні парки, як Єллоустоунський та Йосемітський у США, вважаються перлинами Америки завдяки своїм природним красотам і збереженню екосистем. Підвищена увага до особливо охоронюваних національних територій викликала необхідність наукового осмислення проблеми та розробки обґрунтованих оцінок екологічних наслідків туристичних відвідувань. Розвиток таких парків може забезпечити значні економічні та фінансові перспективи, оскільки екологічний туризм потребує значно менших організаційних і фінансових витрат на розвиток інфраструктури порівняно з іншими видами туризму [11].

Географія екологічного туризму дуже своєрідна. Традиційні потоки туристів спрямовані з розвинених країн до розвинених (наприклад, німецькі туристи відпочивають на гірськолижних курортах Швейцарії, пляжах Італії).

Екотуристи прямують, в основному, з розвинених країн до країн, що розвиваються, що знаходяться переважно в тропіках, природа яких екзотична і цікава для мешканців північних країн (лідують тут такі країни, як Кенія, Танзанія, Еквадор, Коста-Ріка, Непал, а також Австралія, Нова Зеландія та ПАР) [11].

Туристична Асоціація країн Азії та Тихого океану (PATA) – некомерційна міжнародна організація, діяльність якої спрямована на всебічний розвиток туризму в країнах Південно-Східної Азії та Тихого океану забезпечує захист інтересів своїх членів, вивчає потреби та закономірності розвитку туристичних напрямків, а також проводить спеціальні заходи, спрямовані на підвищення туристичної привабливості регіону. До складу

асоціації входять 90 урядових і державних організацій, включаючи офіси з туризму, 30 міжнародних транспортних компаній, серед яких авіакомпанії, аеропорти та оператори круїзних ліній, 57 освітніх установ, а також численні міжнародні компанії [13].

Асоціація об'єднує країни та території з різних регіонів: зі Східної Азії – Аоминь, Сянган, острів Тайвань, Південна Корея, Японія; з Південної Азії – Індія, Непал, Шрі-Ланка; з Південно-Східної Азії – Індонезія, Камбоджа, Малайзія, Сінгапур, Таїланд, Філіппіни, Південний В'єтнам; з Південного Тихого океану – Австралія, Нова Зеландія, Нова Каледонія, Фіджі; з Океанії – Гуам, Східне Самоа, Західне Самоа, Таїті, а також Аляску, Гавайські острови, США та Канаду. Діяльність РАТА охоплює широкий спектр туристичних послуг та сприяє інтеграції і координації зусиль для сталого розвитку туризму в регіоні [13].

Тисячі професіоналів у сфері туризму працюють у 41 відділеннях РАТА по всьому світу, організовуючи навчальні та бізнес-заходи. РАТА входить до Коаліції Глобальної Туристичної Асоціації (Global Travel Association Coalition - GTAC), членами якої також є Airport Council International (ACI), Cruise Lines International Association (CLIA), IATA, Міжнародна організація цивільної авіації (ICAO), World Economic Forum (WEF), World Tour [13].

Курс на розвиток екотуризму в усьому світі сьогодні набуває чітко виражених форм і конкретного змісту. Важливу роль у цьому процесі відіграє менеджмент екотуризму.

Проведений аналіз дозволив виділити основні завдання менеджменту екотуризму. По-перше, необхідно приділяти особливу увагу екологічній освіті туристів та підвищенню культури взаємин із природою. Це можна досягти шляхом цілеспрямованого опрацювання туристичних програм, а також вироблення та впровадження екологічних норм поведінки у природному середовищі.

По-друге, важливо залучати туристів до участі у заходах, спрямованих на збереження природних ресурсів. Така активність не лише сприяє

збереженню навколишнього середовища, але й підвищує екологічну свідомість туристів. По-третє, менеджмент екотуризму повинен сприяти соціально-економічному розвитку туристичних центрів, зокрема природоохоронних територій та регіонів, що мають значні природні багатства.

Крім того, менеджмент екотуризму має виступати активним захисником природи на туристичних територіях. Це включає рекламу природних багатств, інформування туристів про наслідки їхнього ставлення до природи, та налагодження ефективної взаємодії з адміністрацією природних заповідників [14].

Зі зростанням значимості туризму в економіках багатьох країн виникла потреба у взаємодії та координації дій. З цією метою були створені та функціонують міжнародні організації, такі як Європейська комісія подорожей (ЕТК), Азіатсько-Тихоокеанська асоціація подорожей (РАТА), Карибська туристична організація та ін. Одним із визнаних авторитетів у цій сфері є Всесвітня туристична організація (ЮНВТО). Існують також інші міжнародні організації, які безпосередньо чи опосередковано впливають на розвиток туризму (наприклад, Міжнародна асоціація повітряного транспорту (ІАТА), Міжнародна організація цивільної авіації (ІСАО) та ін.) [15].

За різними оцінками, екологічний туризм становить 10–20 % від усього ринку світового туризму та є галуззю, що найбільш динамічно розвивається. Екологічний туризм виступає основним джерелом доходів для таких країн, як Кенія і Коста-Ріка, та одним з ключових для інших країн. З 14 по 16 травня 2007 року в Осло відбулася Всесвітня конференція з екотуризму (GEC07). Конференція була організована Міжнародним товариством екотуризму (TIES), Норвезьким товариством екотуризму та Програмою захисту навколишнього середовища ООН (UNEP). Будучи найстарішою та найбільшою у світі екотуристичною організацією, TIES поширює принципи екотуризму та відповідальної практики у сфері подорожей та туризму, працюючи у більш ніж 90 країнах і прагнучи бути основним джерелом інформації та захисником інтересів екотуризму [16].

Основними цілями конференції було розгляд досягнень та проблем екотуризму з 2002 року, спільна робота національних та регіональних асоціацій та спілок, а також узгодження практичних дій щодо сталого розвитку екотуризму. Конференція надала можливість усім зацікавленим організаціям, як громадським, так і приватним, оцінити поточний стан у світовому екотуристичному співтоваристві, визначити проблеми, з якими стикається екотуризм, та встановити цілі та критерії на майбутні роки. У процесі роботи GEC07, на якій були присутні близько 450 делегатів із понад 70 країн, були відзначені досягнення у сфері екотуризму, а також поява та суспільне визнання поняття "стійкий екотуризм" [16].

Внаслідок роботи GEC07 були вироблені рекомендації для розвитку екотуризму, які спрямовані на підтримку сталого розвитку, збереження природної та культурної спадщини, а також зміцнення екотуристичних підприємств через навчання та маркетинг [16].

Отже, світовий досвід у розвитку екотуризму свідчить про існування двох основних моделей: австралійської та західноєвропейської. Австралійська модель фокусується на подорожах у незайману дику природу, що збереглася у віддалених і важкодоступних районах, таких як гори та тайга. Ці території мінімально вплинуті людською діяльністю та часто мають обмежений доступ через природоохоронні статуси. Західноєвропейська модель передбачає подорожі культурними, часто сільськими ландшафтами, де природні умови поєднуються з розвиненою інфраструктурою. Національні парки, такі як Єллоустоунський у США, є прикладом успішного поєднання природоохоронних та туристичних цілей, сприяючи збереженню екосистем і наданню можливостей для рекреації.

Тенденції у розвитку екотуризму включають підвищення значущості екологічної освіти та участь туристів у заходах зі збереження природних ресурсів. Менеджмент екотуризму акцентує увагу на екологічному просвітництві, залученні місцевих громад до планування та реалізації туристичних програм, а також на збереженні природної та культурної

спадщини. Ефективний маркетинг, навчання та співпраця з міжнародними організаціями, такими як Всесвітня туристична організація, сприяють сталому розвитку екотуризму. Екотуризм відіграє важливу роль у місцевому економічному розвитку, особливо в сільських та віддалених регіонах, де він може стати джерелом доходів і сприяти підвищенню життєвого рівня місцевого населення.

1.3. Особливості організації послуг гостинності в екотуризмі

Організація послуг гостинності в екотуризмі має свої унікальні особливості, які відрізняють її від традиційного туризму. Однією з головних особливостей є акцент на збереженні природного середовища та мінімізації негативного впливу людської діяльності на екосистеми. У зв'язку з цим, екотуристичні об'єкти розташовуються в екологічно чистих регіонах, де важливо дотримуватися суворих екологічних норм та стандартів.

Однією із перспективних тенденцій розвитку готельного господарства нашої держави є орієнтація на екологічність, тобто створення та розвиток екоготелів (або «зелених» готелів). Найбільш поширені вони на рекреаційних або туристично привабливих територіях. Світове господарство налічує понад 124 готелі, відзначених сертифікацією програми Green Key. Україна знаходиться на четвертому місці за кількістю «зелених» готелів світу, що становить майже 11% від загальної кількості таких готелів [17].

Сучасні тенденції розвитку готельного господарства включають впровадження екологічних стандартів та практик, що дозволяють зменшити негативний вплив на навколишнє середовище. Високий рівень екологічної свідомості, підтримка з боку державних органів та наявність сертифікаційних програм, таких як Green Key, сприяють активному розвитку екоготелів. Розміщення таких готелів на рекреаційних та туристично привабливих територіях забезпечує високу привабливість для туристів, які надають перевагу екологічно чистому відпочинку.

Впровадження екологічних технологій, використання відновлюваних джерел енергії, оптимізація водопостачання та утилізація відходів є основними критеріями, які враховуються при сертифікації екоготелів. Україна займає четверте місце у світі за кількістю сертифікованих екоготелів, що становить майже 11% від загальної кількості таких готелів. Це свідчить про високий рівень екологічної свідомості та прагнення до сталого розвитку готельного бізнесу в країні [18].

Екологічна діяльність готелю ґрунтується на основних критеріях, розроблених міжнародним комітетом. Крім того, до міжнародної системи оцінки додаються національні критерії, розроблені представниками у кожній країні, які враховують місцеві особливості, але не повинні суперечити міжнародним стандартам.

Основні критерії, що лежать в основі екологічної діяльності готелю, включають використання відновлюваних джерел енергії, ефективне управління водними ресурсами, мінімізацію відходів та їх правильну утилізацію, а також підтримку біорізноманіття. Національні критерії можуть доповнювати ці вимоги, враховуючи специфічні екологічні, кліматичні та економічні умови країни, але вони завжди повинні узгоджуватися з міжнародними стандартами, щоб забезпечити єдність підходів та високий рівень екологічної відповідальності у глобальному масштабі [19].

Трьома ключовими областями впливу на навколишнє середовище в готельному секторі є енергія, вода та відходи. Зокрема, середнє споживання енергії на одне ліжко за одну ніч у готелях може складати близько 130 мегаджоулів. Готелі є значними споживачами води; підраховано, що 100 гостей розкішного готелю за два місяці споживають стільки води, скільки 100 міським сім'ям вистачило б на два роки [20].

Готелі також є інтенсивними виробниками відходів, що є одним із найбільш помітних впливів на навколишнє середовище. У середньому готель виробляє понад 1 кілограм відходів на одного відвідувача в день. Крім того, встановлено, що один готель в середньому викидає 20,6 кілограма

вуглекислого газу на добу. Ці показники підкреслюють важливість впровадження ефективних екологічних практик у готельному бізнесі, спрямованих на зменшення споживання ресурсів та мінімізацію негативного впливу на довкілля [22].

Екоготель як інноваційна концепція гостинності має ряд особливостей, якими він відрізняється від звичайного у нашому розумінні готелю, зокрема: (рис.1.3) [19].

Рис.1.3. Відмінність екологічних закладів гостинності від традиційних

По-перше, екоготель є тісно залежним від природного середовища. Його функціонування та успішність багато в чому базуються на інтеграції з природними ресурсами, використанні відновлюваних джерел енергії та мінімізації впливу на екосистеми.

По-друге, екологічна стійкість є основоположною характеристикою екоготелю. Це включає впровадження та дотримання принципів сталого

розвитку, що спрямовані на зменшення споживання енергії, води та інших ресурсів, а також мінімізацію утворення відходів.

По-третє, екоготель активно вносить вклад у збереження навколишнього середовища. Він підтримує та реалізує екологічні ініціативи, спрямовані на захист біорізноманіття, збереження природних ландшафтів та раціональне використання ресурсів.

Екоготель також забезпечує екологічну підготовку кадрів, впроваджуючи програми навчання, які орієнтовані на підвищення екологічної свідомості працівників та їхню обізнаність щодо сталих практик у сфері гостинності.

Основними критеріями, яким повинен відповідати екоготель, є наступні [23]:

Використання відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна енергія або енергія вітру, для забезпечення енергопотреб готелю. Це включає встановлення сонячних панелей або вітрогенераторів, що значно зменшує залежність від викопних видів палива та сприяє зниженню викидів парникових газів.

Впровадження енергоощадного освітлення, що включає використання світлодіодних (LED) ламп, які споживають менше енергії та мають триваліший термін служби порівняно зі звичайними лампами розжарювання.

Рециркуляція стічних вод, які після відповідної обробки повторно використовуються для потреб кухні, лазні, пральні, а також для поливу саду та озеленення території. Це дозволяє зменшити споживання прісної води та знизити навантаження на місцеву каналізаційну систему.

Встановлення систем подачі свіжого повітря, які забезпечують оптимальні умови для вентиляції приміщень, покращуючи якість повітря всередині готелю та сприяючи здоровому мікроклімату для гостей.

Реалізація програми утилізації відходів, яка передбачає сортування, переробку та мінімізацію відходів, що утворюються в процесі діяльності

готелю. Це включає встановлення контейнерів для роздільного збору сміття та співпрацю з місцевими переробними підприємствами.

Використання нетоксичних мийних засобів і пральних порошків у господарській діяльності, що сприяє зменшенню хімічного забруднення водних ресурсів та поліпшенню екологічної ситуації.

Використання білизни з 100% органічної бавовни, що мінімізує вплив на навколишнє середовище завдяки використанню природних матеріалів, вирощених без застосування хімічних добрив та пестицидів.

Наявність номерів для людей, які не палять, що забезпечує комфортне перебування для гостей, які дотримуються здорового способу життя та уникають впливу вторинного тютюнового диму.

Організація перевезень на місцях з використанням «зелених» автомобілів, таких як електромобілі або транспортні засоби, що працюють на альтернативних видах палива, з метою зниження викидів шкідливих речовин в атмосферу.

Надання харчування органічною продукцією місцевого вирощування, що підтримує місцевих фермерів, знижує вуглецевий слід продуктів харчування та забезпечує гостям здорову та якісну їжу [23].

Заборона використання одноразового посуду, що сприяє зменшенню кількості відходів та підтримці екологічно відповідального підходу до організації харчування (рис.1.4).

Окрім вище наведених критеріїв не менш важливим є використання природних будівельних екоматеріалів у будівництві екоготелів.

Програма «екологія в готелі» не завжди потребує вживання радикальних заходів – важливі будь-які дрібниці: автоматична сантехніка на інфрачервоних променях, електричні мильниці. При цьому «екологічна програма» не досягне своєї мети, якщо не буде організоване письмове «виховання» гостей. Наприклад, заклик до клієнтів «не кидати на підлогу рушник, якщо він ще використовуватиметься» допомагає заощадити не тільки воду й

електроенергію, а й третину рушників, які перуть щодня, продовжуючи термін їхнього «життя» [23].

Рис.1.4. Основні критерії, яким повинен відповідати екоготель

Розвиток екологічних готелів є перспективним напрямом в індустрії гостинності України. Зокрема, в останні роки відбулися серйозні зрушення у сфері екологічної сертифікації підприємств готельного господарства України. На готельний ринок вийшла міжнародна програма екологічної сертифікації готелів та курортів «Green Key», яка є одним із 5 проєктів міжнародної недержавної незалежної організації «Foundation for Environmental Education»,

а також державна сертифікація, розроблена інформаційним центром «Зелене досьє».

На сьогодні актуальним завданням для науковців в галузі екоготельного господарства залишається розробка універсальної схеми їх екологічної сертифікації, а також створення механізму впровадження зелених ініціатив на рівні дрібних, середніх та великих підприємств сфери гостинності.

Таким чином, організація послуг гостинності в екотуризмі відзначається рядом унікальних особливостей, які спрямовані на збереження природного середовища та мінімізацію негативного впливу людської діяльності на екосистеми.

Екотуристичні об'єкти, розташовані в екологічно чистих районах, потребують використання екологічно чистих видів транспорту та джерел енергії. Це забезпечує зниження рівня забруднення та сприяє підтримці екологічного балансу в регіонах, де такі об'єкти розміщені. Інфраструктура екотуристичних комплексів орієнтована на створення комфортних умов для гостей без надмірної розкоші, акцентуючи увагу на екологічно чистих продуктах харчування та можливостях для активного відпочинку на природі. Такий підхід сприяє популяризації екологічно відповідального туризму та збереженню природних ресурсів.

РОЗДІЛ 2.

ОЦІНКА ДОСВІДУ ШВЕЙЦАРІЇ У РОЗВИТКУ ЕКОТУРИЗМУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ПОСЛУГ ГОСТИННОСТІ

2.1. Розвиток природно-рекреаційного потенціалу Швейцарії

Швейцарія є класичною туристичною країною, де на обмеженій території зосереджено значні пам'ятки історії, культури та чудові природні ландшафти. Вона славиться привабливою природою, гірськими пейзажами, красивими озерами та річками, багатою культурною спадщиною та історією, а також відомими гірськолижними курортами, які зробили її однією з найпопулярніших туристичних дестинацій у світі. На площі 15944 квадратних миль зосереджена величезна різноманітність ландшафтів і пейзажів, яких не знайти в іншому місці (рис.2.1) [27].

Рис.2.1. Карта Швейцарії

Швейцарія має стратегічне географічне положення, розташована у самому центрі Європи. Вигідне розташування на перехресті багатьох шляхів робить її важливою транспортною та комунікаційною ланкою між північчю і півднем Європи. Завдяки цьому, Швейцарія є ключовим вузлом для переміщення людей та товарів, що сприяє розвитку її туристичної інфраструктури та економіки.

Населення Швейцарії складає 8,7 млн. осіб, і на 75% складається з міського населення. В Швейцарії, як і в інших країнах ЄС спостерігається демографічна криза, внаслідок зростання тривалості життя та скорочення природного приросту відбувається старіння населення [28].

Швейцарія розташована в помірному кліматичному поясі, у природній зоні змішаних і широколистяних лісів. Вона межує на півночі з Німеччиною, на сході з Австрією та Ліхтенштейном, на заході з Францією, а на півдні з Італією. Близько 60% території Швейцарії зайняті горами, більшість з яких розташована в кантоні Бернер Оберланд. У центральній та південній частині країни знаходиться центральна частина Альп з чотирма основними перевалами: Фурка, Грімзель, Сент-Готтард і Оберальп. На північному заході розташовані гори Юра, на півдні – Апенніни. Більша частина території Швейцарії належить до двох гірських систем – Альп та Юра, розділених горбистим Швейцарським плоскогір'ям з численними тектонічними озерами [29].

Середня висота гір становить близько 1700 метрів. В Апеннінах розташована найвища вершина Швейцарії – пік Дюфур, висота якого становить 4634 метри. Географічне положення та рельєф країни роблять її привабливим місцем для туристів, які цінують природні краєвиди та гірські пейзажі [29].

Швейцарія досить бідна на природні ресурси, за винятком гідроенергії. Проте в економічному плані, це високорозвинена країна, що пов'язано з високою часткою обробної промисловості і сфери послуг (фінансові, туристичні) [29].

У Швейцарії розташована найвища частина основної гірничої системи Європи – Альп. Гори займають центральну, південну та східну частини країни. Високі області Швейцарії покриті вічними снігами і льодовиками. На території Швейцарії знаходиться найбільший у Європі Алецький льодовик, який простягається на 27 км і має площу 115 кв. км. Загалом площа льодовиків у Швейцарії перевищує 2000 кв. км (рис.2.2) [20].

Рис.2.2. Зкомпонований супутниковий знімок Швейцарії, який відображає гірську систему

Швейцарія є джерелом таких важливих річок, як Рейн і Рона, долини яких розділяють Швейцарські Альпи на дві практично паралельні групи гірських хребтів, які тягнуться з південного заходу на північний схід. На північ від долин цих річок розташовані Бернські Альпи з вершинами Фінстерархорн і Юнгфрау, висота яких перевищує 4000 м, та Гларнські Альпи [30].

На південь від долин річок Рейн і Рона знаходяться Пеннінські Альпи, де розташована найвища точка Швейцарії – пік Дюфур, який є другою за

висотою вершиною в Європі після Монблана, а також Лепонтинські Альпи [31].

Швейцарія є однією з найбагатших країн Європи за різноманітністю форм флори і фауни. З рослин тут можна зустріти види, які ростуть як у прохолодній арктичній Скандинавії (лишайники, мохи), так і в теплій субтропічній Іспанії (мімози, пальми). Для альпійських схилів найбільш характерні широкі пояси з ялинових, ялицевих, букових лісів. На нижніх рівнях переважають листяні породи. На жаль, сьогодні в Швейцарії, як і у всій Європі ліси доволі сильно вирубані і займають, однак вони є найбільш продуктивними серед європейських країн. На Швейцарському плоскогір'ї можна зустріти тільки окремі гаї і парки. На схилах гір ліси збереглися краще, особливо у східній та південній частинах країни [32].

Тваринний світ Швейцарії зазнав значного антропогенного впливу внаслідок господарської діяльності. Найбільш поширеними представниками фауни є снігова куріпка та заєць-біляк, тоді як такі характерні представники верхнього ярусу гір, як сурок, козуля, сарна, зустрічаються доволі рідко. Для збереження біорізноманіття Швейцарія здійснює численні заходи щодо охорони дикої фауни. На сході країни, у кантоні Граубюнден, створено Національний заповідник, який займає площу 16 870 га [33].

Більшу частину заповідника складають альпійські луки та гірські хвойні ліси. У цьому заповіднику мешкають бабаки, олені, глухарі, косулі, сарни, альпійський гірський козел, лисиці, а також можна зустріти декілька видів хижих птахів.

Швейцарія стала туристичною країною півтора століття тому, значною мірою завдяки вченим-натуралістам, поетам-романтикам та любителям активного відпочинку. Раніше єдиними туристами в Швейцарії були прочани, які проходили через країну транзитом, прямуючи до Італії чи Іспанії, а також торговці та вчені-натуралісти, що досліджували Альпи, їхню флору та фауну. До XVIII століття розвиток туризму в Швейцарії стримували легенди про драконів та інших небезпечних містичних істот, які, як вважалося, мешкають

у горах, відлякуючи подорожуючих. У зв'язку з цим скелясті гірські райони Швейцарії були малозаселеними [34].

У цей період у Швейцарії існували лише нечисленні гостьові двори й термальні купальні, розташовані біля основних торговельних шляхів і перевалів. Купальні заснували ще древні римляни, які користувалися ними під час походів. У середні віки, коли почала активно розвиватися внутрішня торгівля, Швейцарія стала важливим вузлом для торгівців, оскільки знаходилася на перехресті багатьох шляхів. Поступово у найбільш заможних верств населення з'явилося бажання подорожувати, тому на гірських перевалах вже з VIII століття почали з'являтися перші гостинні двори, які пропонували ночівлю подорожуючим.

Проте, Швейцарія в цей період продовжувала залишатися лише транзитною країною, а не країною призначення. Лише з розвитком наукових досліджень та романтичного руху, а також із зростанням популярності альпінізму та інших видів активного відпочинку, Швейцарія почала приваблювати туристів як кінцева мета подорожей. Завдяки своїм мальовничим пейзажам, багатій культурі та історії, а також чудовим умовам для відпочинку, Швейцарія поступово перетворилася на одну з найбільш популярних туристичних дестинацій у світі [35].

Перші згадки про туризм у Швейцарії в класичному його розумінні з'явилися лише у XVIII столітті, коли були відкриті перші гірськолижні курорти в околицях Санкт-Моріца та Давоса. У другій половині XIX століття розвиток залізничної мережі в країні сприяв подальшому розвитку туризму, зокрема збільшенню кількості туристів з Німеччини та Великобританії. У 1863 році в Швейцарії було засновано перший туристичний офіс, а в 1889 році у Лозанні створена Швейцарська туристична асоціація. У цей період розвивалися не тільки гірськолижні курорти, але й курорти з лікувально-оздоровчими властивостями, такі як Люцерн, Інтерлакен та Монтрю [36].

У XVIII столітті серед молодих англійських аристократів було модно після завершення освіти влаштувати подорож континентальною Європою,

щоб побачити історичні міста та ландшафти. Ця подорож була відома під назвою «Гранд Тур». Швейцарія входила до маршруту «Гранд Тура» на шляху до Італії та назад. Одним із найвідоміших таких мандрівників був Джеймс Босуелл, який потім став біографом поета Семюела Джонсона. Поети-романтики та письменники, такі як лорд Байрон, Персі Шеллі та його дружина Мері, полюбляли проводити час у регіоні Женевського озера та Альп, надихаючись побаченими пейзажами [35].

У XVIII столітті швейцарські дослідники, такі як Горацій-Бенедикт де Соссюр, активно вивчали Альпи. Гірські вершини Юнгфрау і Фінстераархорн були вперше підкорені в 1811 та 1812 роках відповідно. Перше сходження на Маттерхорн і трагічний спуск з нього відбулися в 1865 році. У 1863 році було засновано «Швейцарський альпійський клуб» (SAC), який створив швейцарський хімік і альпініст Рудольф Теодор Зімлер. Клуб, спочатку позиціонований не лише як спортивна, але й громадська організація, підтримував мережу гірських хатин, відомих як «альпійські шале» та «притулки для альпіністів», які, хоч і обладнані по-спартанськи, пропонували захоплюючі види на гірські пейзажі [36].

Швейцарський масовий туризм бере свій початок у 1858 році, коли британський підприємець Томас Кук організував першу туристичну поїздку Європою. Одним із перших відпочиваючих у Швейцарії був сер Артур Конан Дойл. Побачивши водоспад Райхенбах поблизу міста Майрінген, він настільки надихнувся, що зробив його місцем смерті свого героя Шерлока Холмса в оповіданні «Остання справа Холмса» [35].

Розвиток транспорту, насамперед залізничного, став важливим фактором відкриття туризму в Швейцарії. Винахід зубчастої залізниці та будівництво тунелів в Альпах дозволили туристам підніматися навіть крутими схилами. У XIX столітті разом із розвитком залізниць виникли мережі готелів, які задовольняли потреби туристів у ночівлі. У цей період відбувалося становлення індустрії реклами Швейцарії як туристичної країни, основу якої складали поштові листівки [35].

Перша світова війна 1914 року тимчасово призупинила розвиток туризму, проте після її закінчення цей розвиток став ще інтенсивнішим. Поступове зростання рівня добробуту населення сприяло збільшенню подорожей у гори, які стали більш доступними для звичайних громадян. Також почав набирати оберти внутрішній туризм у Швейцарії, що до того часу перебував у тіні. Особливий вплив на внутрішній туризм мало введення обов'язкової відпустки.

Наприкінці Першої світової війни, у 1917 році, у Швейцарії було створено національну туристичну корпорацію – Switzerland Tourism, завданням якої було створення умов для залучення туристів до країни. У 1920-х роках відбувся подальший розвиток туризму завдяки введенню регулярних авіарейсів. У 1930-х роках були відкриті нові курорти, такі як Зермат та Кран-Монтана, а також розвивалися гірськолижні курорти в околицях Берна та Зальбаха [35].

Індустріалізація та інтенсифікація мобільності населення, а також бажання пізнавати нове позитивно вплинули на розвиток туризму в Швейцарії. За період 1880-1912 років кількість місць для ночівель у сфері гостинності Швейцарії збільшилася втричі до 211 тисяч. Готельна індустрія забезпечувала переважну частку прибутку туристичної галузі Швейцарії. Швейцарія, нейтральна і мирна країна, з розвиненою туристичною інфраструктурою та залізничними дорогами, стала популярним туристичним напрямом у Європі. Під час Другої світової війни Швейцарія залишилася єдиною країною Європи, яку не торкнулися бойові дії, що сприяло зростанню кількості туристичних прибуттів. За цей період кількість місць розміщення в готельній індустрії зросла до 259 тисяч.

Після Другої світової війни туризм у Швейцарії продовжив розвиватися, зокрема завдяки збільшенню кількості іноземних туристів. У 1960-х роках відбувся новий розквіт туризму в Швейцарії, коли країна стала популярним місцем відпочинку для людей з усього світу. У цей період були введені нові

розкішні готелі та курорти, такі як Санкт-Моріц та Гштаад. Крім того, відбувся розвиток зимових видів спорту, таких як скелелазіння та сноубординг.

У 1941 році при університетах Берна та Санкт-Галена було створено Науково-дослідний інститут туризму, діяльність якого полягала у дослідженні туристичної галузі країни і світу, виокремленні актуальних проблем і пошуку їхнього рішення, дослідженні основних тенденцій розвитку туристичної галузі Швейцарії, розвитку туристичної освіти, формуванні програми підготовки туристичної освіти і розробленні кваліфікаційних характеристик для туристичного персоналу, а також проведенні наукових досліджень у туристичній сфері [35].

У 1980-х роках Науково-дослідний інститут туризму посилив дослідження у напрямку розвитку маркетингової складової туристичної галузі Швейцарії. Його основним завданням було формування позитивного іміджу Швейцарії як одного з найкращих туристичних центрів відпочинку і отримання туристичної освіти у світі. У 1990-х роках, що характеризувалися стагнацією туристичної галузі в Швейцарії та світі, інститут активно здійснював пошук вирішення проблем підвищення якості туристичного обслуговування. Зокрема, було розроблено триступеневу програму підвищення якості туристичних послуг у Швейцарії, яка згодом стала міжнародним стандартом якості надання послуг туризму [35].

У 1980-х та 1990-х роках у Швейцарії збільшилася кількість екотуристів, які цінують природу та екологію. Також стало популярним відвідування спортивних комплексів, в яких можна було займатися різними видами спорту протягом усього року. Сьогодні туризм є однією з ключових галузей економіки Швейцарії, яка залучає мільйони туристів щорічно. Країна пропонує широкий спектр туристичних послуг, включаючи гірськолижні та літні курорти, екскурсії по історичних містах та селах, тури в природних заповідниках та національних парках, а також медичний туризм та багато іншого. Швейцарія відома своєю високою якістю туристичних послуг та інфраструктури, яка відповідає найвищим стандартам.

В основу туристично-рекреаційного районування Швейцарії покладені переваги та особливості історичної та культурної спадщини країни, що формувалися протягом багатьох століть і нині є історичними пам'ятниками культури. Швейцарія поділяється на 26 кантонів, кожен з яких має власний характер та туристичний потенціал. Оскільки туризм є важливим фактором економіки багатьох кантонів, у кожному з них є туристичне бюро, реклама якого здійснюється на кантональному рівні. Швейцарський туристичний форум сприяє тісному обміну інформацією між центральним урядом, кантонами та зацікавленими сторонами у сфері туризму. Центральний уряд і кантони підтримують розвиток гірських регіонів, міських і сільських районів, а також прикордонних регіонів [35].

Швейцарія поділяється на кілька туристичних регіонів, які включають [36]:

- Регіон Цюриха – один з найбільших та найбільш розвинених туристичних регіонів в Швейцарії, центром якого є історичне місто Цюрих. Крім того в районі можна покататися на лижах в зимовий період;

- Регіон Бернських Альп – один з найпопулярніших туристичних гірських регіонів в Швейцарії, де можна насолоджуватися красивими гірськими пейзажами, відвідати старовинні міста та курорти, такі як Інтерлакен та Гріндельвальд; – Регіон Центральна Швейцарія складається з кантонів Швиц, Нідвальден та Обвальден, та відомий своїми гірськими озерами та альпійськими лісами. В цьому регіоні знаходяться такі відомі замки, музеї та історичні міста, як Люцерн та Бруннен;

- Регіон Західна Швейцарія включає кантони Женеви, Фрибур. В цьому регіоні знаходяться відоме своїми пейзажами Женевське озеро та визначні культурні місцями в Фрибурзі;

- Регіон Східна Швейцарія складається з кантонів Граубюнден, Санкт-Галлен та Аппенцель. Також насичений значною кількістю відомих історичних та культурних об'єктів (старовинні замки та монастирі), які занурюють туристів в багату історію Швейцарії;

– Регіон Тічино розташований в південній частині Швейцарії, до нього входить історичне місто Лугано. Характеризується більш теплим кліматом, який дозволяє насолоджуватися сонячними днями на березі озера Лугано. Культура та кухня регіону зазнали впливу Італії [36].

На території Швейцарії розташовані чотири світові пам'ятки культури:

- старе місто Берна,
- замки Беллінзони,
- монастир Санкт-Галлена,
- монастир Святого Іоанна Хрестителя в Мюстаїрі [37].

ЮНЕСКО надала регіону Юнгфрау-Алетч-Біетчхорн статус всесвітньої природної пам'ятки. Цей регіон, відомий своєю незвичайною красою ландшафтів, є першим і єдиним в Альпах, що отримав таке визнання.

До значущих туристичних об'єктів Швейцарії належать:

- Люцерн, відомий своїми концертами та фестивалями;
- Інтерлакен, де проводяться виставки квітів (рис.2.3);

Рис.2.3. Інтерлакен

- Юнгфрауйох, що пропонує найкращу подорож поїздом;
- Женевське озеро з його красивими краєвидами (рис.2.4);

Рис.2.4. Женевське озеро

- Маттерхорн, мальовниче село з відомими гірськими вершинами (рис.2.5);

Рис.2.5. Маттерхорн

- Цюріх, важливий транспортний вузол;
- Швейцарський національний парк, найстаріший заповідник країни (рис.2.6);

Рис.2.6. Швейцарський національний парк

- Шато де Шильйон у Монтре, відомий своїми архітектурними шедеврами;
- Санкт-Моріц, популярний гірськолижний курорт (рис.2.7);

Рис.2.7. Санкт-Моріц в літі

- Берн, стародавнє місто зі значною історичною спадщиною;
- Рейнський водоспад, найбільший водоспад у Європі (рис.2.8);

Рис.2.8. Рейнський водоспад

Рис.2.9. Великий каньйон Швейцарії

- Озеро Лугано і Тічіно, з казковими краєвидами;
- Замок Обергофен, визначна архітектурна пам'ятка;
- Великий каньйон Швейцарії, природний релікт, що існує з льодовикового періоду (рис.2.9).

Швейцарія славиться своєю багатою культурною та природною спадщиною, що робить її привабливою для туристів з усього світу. Різноманіття її туристичних об'єктів забезпечує країні стабільний приплив відвідувачів і сприяє розвитку туристичної галузі.

Основні складові розвитку екотуризму в Швейцарії відображено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Основні ресурсні складові розвитку екотуризму в Швейцарії

Складова	Опис	Приклади
Географічні та кліматичні особливості	Помірний кліматичний пояс, змішані та широколистяні ліси, гори та льодовики.	Кантони Бернер Оберланд, Альпи з перевалами Фурка, Грімзель, Сент-Готтард, Оберальп.
Природні ландшафти та біорізноманіття	Вічні сніги і льодовики, різноманітні альпійські луки, гірські хвойні ліси, багата фауна.	Алецький льодовик, Національний заповідник Граубюнден, види тварин: бабаки, олені, косулі, альпійські гірські кози.
Культурно-історичні об'єкти	Багата культурна спадщина, численні історичні пам'ятки.	Старе місто Берн, замки Беллінзони, монастир Санкт-Галлена, монастир Святого Іоанна Хрестителя в Мюстаїрі.

Національні парки та заповідники	Важливі території з багатоманітною флорою та фауною, визнані світові пам'ятки природи.	Швейцарський національний парк, регіон Юнгфрау-Алетч-Біетчхорн (статус ЮНЕСКО).
Розвинена інфраструктура	Велика кількість готелів, курортів, зручний транспорт.	Понад 5 тис. готелів з 142 тис. ліжко-місць, популярні курорти.

Отже, розвиток природно-рекреаційного потенціалу Швейцарії значно залежить від її унікального географічного розташування та різноманітних природних ресурсів. Країна, яка знаходиться в центрі Європи, пропонує багаті ландшафти, високі гори, вічні льодовики, численні озера та річки. Альпи, Юра і Швейцарське плоскогір'я забезпечують туристам широкий спектр можливостей для активного відпочинку, включаючи альпінізм, гірськолижний спорт, хайкінг та інші види екотуризму. Також, завдяки своїм природним ресурсам, Швейцарія є важливим джерелом водних ресурсів, таких як річки Рейн і Рона.

Сильний антропогенний вплив на флору і фауну змусив Швейцарію вжити активних заходів для збереження біорізноманіття. Створення національних парків та заповідників, таких як Національний заповідник Граубюнден, сприяє охороні природних екосистем. Туризм у Швейцарії також підтримується розвинутою інфраструктурою, включаючи понад 5 тисяч готелів, які пропонують понад 142 тисячі ліжко-місць. Різноманітні культурно-історичні об'єкти, такі як старе місто Берн та замки Беллінзони, доповнюють туристичну привабливість країни.

Таким чином, Швейцарія залишається однією з найпопулярніших туристичних дестинацій, пропонуючи високоякісні туристичні послуги та зручну інфраструктуру для відвідувачів.

2.2. Структура ринку туристичних послуг Швейцарії: характеристика та особливості

Вигідне географічне положення Швейцарії, помірний клімат, велика кількість лісів та чисте гірське повітря сприяють розвитку туристичної і рекреаційної діяльності у Швейцарії, яка є важливою опорою швейцарської економіки. У допандемійному 2019 році Швейцарія зафіксувала історичний максимум туризму. На той час цей сектор становив 2,9% ВВП і в ньому було безпосередньо зайнято 173 703 особи, причому в еквіваленті повної зайнятості відповідало 4,2% від загальної зайнятості. У 2020 році внесок туризму у ВВП Швейцарії знизився до 2,2%, а пряма зайнятість впала до 162 766 (в еквіваленті повної зайнятості), або на 6,3% (таб.2.2) [38].

У 2020-2023 роках регулярний федеральний внесок у розвиток туризму у Швейцарії становив 230 мільйонів швейцарських франків. З цієї суми, 30 мільйонів швейцарських франків було виділено через програму Innotour для сприяння інноваціям у туристичній галузі.

Кількість ночей у готелях у 2020 році скоротилася на 40% до 23,7 мільйона. Кількість ночей, проведених іноземними туристами, знизилася на 66%, тоді як внутрішній туризм зазнав лише 8,6% зменшення. Особливо постраждав міський туризм: у 2020 році число ночівель впало приблизно на 60%. Проте завдяки альпійським напрямкам, Швейцарія зафіксувала високі показники внутрішнього туризму. Загальна кількість ночей внутрішніх туристів у 2021 році досягла 34,3 мільйона, що на 16,8% більше, ніж до пандемії.

Ринок туризму в Швейцарії відзначається великим різноманіттям пропозицій. Країна приваблює туристів різноманітними можливостями для активного відпочинку, зокрема гірськолижним туризмом, пішими прогулянками та велоспортом. Крім того, водні види спорту, культурний туризм і оздоровчий туризм також відіграють важливу роль у залученні відвідувачів. Гірськолижні курорти, такі як Санкт-Моріц та Цермат, відомі

своєю інфраструктурою, а численні озера та річки пропонують відмінні умови для занять водними видами спорту. Культурний туризм розвивається завдяки багатій історичній спадщині, музеям та архітектурним пам'яткам, а оздоровчий туризм приваблює відвідувачів своїми спа-курортами та лікувальними джерелами.

Таблиця 2.2.

Внутрішній, в'їзний та виїзний туризм Швейцарії у 2017-2021 рр.**[38]**

Показник	2017	2018	2019	2020	2021
Внутрішній туризм					
Всього внутрішніх поїздок	76 309	80 020	78 317	62 951	-
Ночівля (туристи)	8 231	8 201	7 765	8 319	-
Односторонні відвідувачі (екскурсанти)	68 078	71 819	70 551	54 632	-
Ночівля у всіх типах розміщення	27 768	28 573	29 354	28 260	34 291
Готелі та подібні заклади	16 920	17 413	17 922	16 389	20 961
Інші колективні установи	10 848	11 160	11 432	11 871	13 331
В'їзний туризм					
Ночівля (туристи)	11 133	11 715	11 818	3 690	4390
Ночівля у всіх типах розміщення	25 515	26 784	26 880	10 254	11 593
Готелі та подібні заклади	20 473	21 394	21 640	7 341	8 598
Інші колективні установи	5 042	5 390	5 241	2 913	2 995
Виїзний туризм					
Загальна кількість міжнародних відправлень	24 594	26 397	21 360	8 319	-
Ночівля (туристи)	16 650	16 735	14 622	6 813	-
Односторонні відвідувачі (екскурсанти)	7 944	9 662	6 737	1 506	-

Проведемо характеристику туристичного ринку Швейцарії (таб.2.3).

Швейцарія також відома своїм високим рівнем обслуговування туристів. Персонал готелів, ресторанів та інших туристичних об'єктів відрізняється професіоналізмом, ввічливістю та увагою до потреб гостей. Готелі, від

великих міжнародних мереж до невеликих сімейних закладів, забезпечують комфортні умови проживання. Ресторани пропонують високу якість страв та обслуговування, часто використовуючи місцеві продукти, що робить перебування туристів максимально приємним та комфортним.

Таблиця 2.3.

Характеристика туристичного ринку Швейцарії

Тип ринку	Швейцарія є країною призначення, тобто більшість туристів приїжджають до країни з метою відпочинку.
Сезонність	Туристичний сезон у Швейцарії триває протягом року, але пік сезону припадає на літо (червень-серпень) та зиму (грудень-лютий).
Цінова політика	Швейцарія є однією з найдорожчих країн світу для туристів. Це пов'язано з високим рівнем життя, високою вартістю проживання, харчування та транспорту.
Конкуренція	Ринок туристичних послуг Швейцарії є висококонкурентним. У країні працює велика кількість готелів, ресторанів, туроператорів та інших туристичних компаній.

Високий рівень безпеки є ще однією важливою характеристикою Швейцарії, яка робить країну привабливою для туристів з усього світу. Рівень злочинності дуже низький, що дозволяє відвідувачам почуватися безпечно як у великих містах, так і в невеликих селищах та гірських районах. Безпека на курортах забезпечується добре організованими рятувальними службами та медичним обслуговуванням, що додає впевненості туристам під час відпочинку.

Екологічна чистота Швейцарії також заслуговує на особливу увагу. У країні суворо дотримуються екологічних норм і правил, що забезпечує високу якість повітря, води та збереження природних ландшафтів. Сміття ретельно

сортуються і переробляється, а використання відновлюваних джерел енергії активно підтримується. Екологічні ініціативи та кампанії спрямовані на збереження природи, що робить Швейцарію ідеальним місцем для екотуризму, де туристи можуть насолоджуватися природою без шкоди для навколишнього середовища.

Ринок туризму в Швейцарії охоплює різноманітні види туризму, кожен з яких має свої особливості та привабливість для відвідувачів. Гірськолижний туризм займає значну частку ринку, становлячи близько 30% від загальної кількості туристів. Відомі курорти, такі як Санкт-Моріц, Цермат, Давос та інші, пропонують відмінні умови для занять лижним спортом і сноубордингом. Гірськолижні курорти Швейцарії відомі своєю розвиненою інфраструктурою, включаючи сучасні підйомники, лижні траси різної складності, а також високий рівень обслуговування і безпеки. Взимку Альпи приваблюють не лише професійних спортсменів, а й аматорів, які бажають насолодитися зимовими видами спорту в мальовничих гірських ландшафтах.

Піші прогулянки та велоспорт складають приблизно 20% від загальної кількості туристів. Швейцарія пропонує численні пішохідні та велосипедні маршрути, які проходять через найкрасивіші природні ландшафти країни. Туристи можуть обрати маршрути різної складності та тривалості, від коротких прогулянок до багатоденних походів. Відомі пішохідні маршрути включають "Швейцарський національний маршрут", "Альпійську панораму" та "Шляхи виноробів".

Велосипедні маршрути також популярні серед туристів, зокрема маршрути вздовж Женевського озера та через мальовничі долини Альп. Такі активності не лише сприяють фізичному здоров'ю, але й дозволяють насолоджуватися природною красою Швейцарії.

Культурний туризм становить близько 15% від загальної кількості туристів. Швейцарія багата на історичні та культурні пам'ятки, музеї, фестивалі та інші культурні заходи. Старі міста, такі як Берн, Женева, Цюріх, Люцерн та Лозанна, зберегли свою середньовічну архітектуру і пропонують

відвідувачам численні музеї, галереї, театри та музичні концерти. Культурні події, такі як Люцернський фестиваль, Монтрюський джазовий фестиваль та різноманітні місцеві свята, приваблюють туристів з усього світу. Відвідувачі також можуть досліджувати багатокультурну спадщину Швейцарії, включаючи традиції та звичаї різних регіонів країни.

Екологічний туризм займає близько 10% від загальної кількості туристів і швидко розвивається. Швейцарія пропонує численні можливості для екотуризму, включаючи відвідування національних парків, природних заповідників та охоронюваних територій.

Швейцарський національний парк, розташований в кантоні Граубюнден, є одним з найстаріших національних парків Європи. Він пропонує туристам можливість насолоджуватися природною красою альпійських ландшафтів, спостерігати за дикою природою та дізнаватися про екологічні ініціативи. Регіон Юнгфрау-Алетч-Біетчхорн, визнаний об'єктом всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО, також є популярним місцем для екотуристів, де вони можуть насолоджуватися красою льодовиків і гірських пейзажів [39].

Інші види туризму складають 25% від загальної кількості туристів і включають різноманітні напрямки, такі як медичний туризм, конференц-туризм, гастрономічний туризм та шопінг.

Медичний туризм приваблює відвідувачів високоякісними медичними послугами та лікувально-оздоровчими курортами, такими як Бад-Рагац та Санкт-Моріц.

Конференц-туризм спрямований на організацію міжнародних конференцій, симпозіумів та бізнес-заходів, де Цюріх та Женева виступають головними центрами. Гастрономічний туризм дозволяє відвідувачам насолоджуватися швейцарською кухнею, зокрема відомими сирами та шоколадом, а також дегустувати місцеві вина. Шопінг-туризм приваблює туристів різноманітністю магазинів, бутиків та ринків, особливо у великих містах, таких як Цюріх та Женева (рис.2.10) [39].

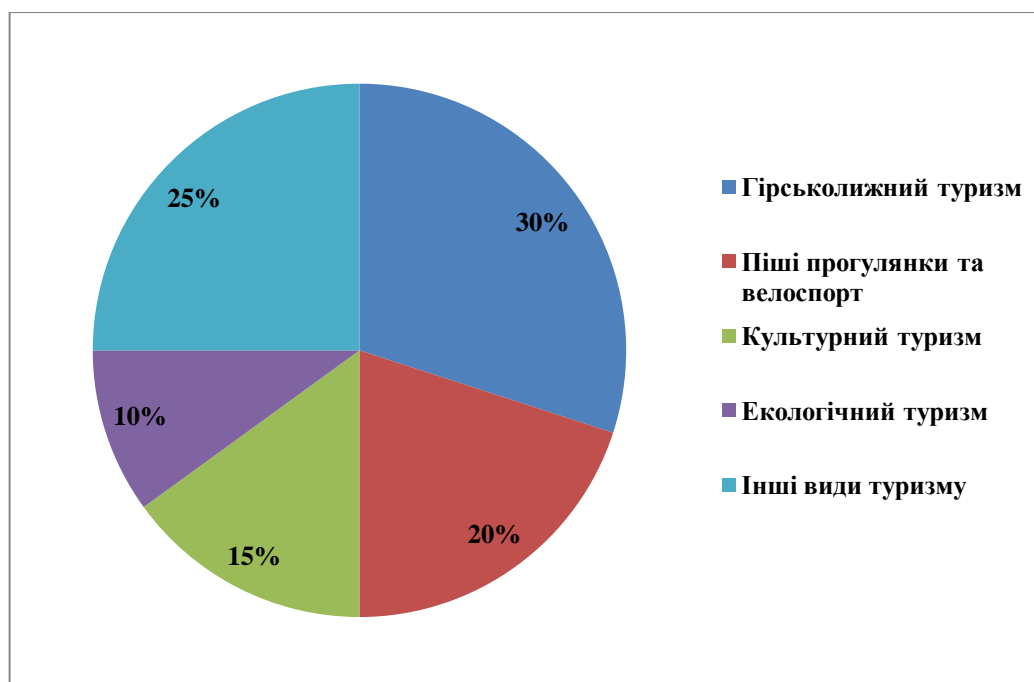

Рис.2.10. Структура туристичного ринку Швейцарії

Отже, структура ринку туристичних послуг Швейцарії характеризується різноманітністю пропозицій та високим рівнем обслуговування, що робить країну привабливою для широкого спектра туристів. Вигідне географічне положення, помірний клімат, значні природні ресурси та багата культурна спадщина сприяють розвитку різних видів туризму, таких як гірськолижний, піші прогулянки та велоспорт, культурний, екологічний, медичний та гастрономічний туризм. Високий рівень обслуговування туристів, безпека та екологічна чистота також є ключовими факторами, що приваблюють відвідувачів з усього світу.

Ринок туризму в Швейцарії відзначається значним впливом на економіку країни, забезпечуючи зайнятість та значні доходи від туристичної діяльності. Високий рівень внутрішнього туризму, особливо в альпійських регіонах, сприяє стабільності галузі навіть у кризові періоди, як-от пандемія. Програми підтримки інновацій, такі як Innotour, та значні інвестиції у розвиток туризму сприяють постійному вдосконаленню туристичної інфраструктури та підвищенню конкурентоспроможності Швейцарії на світовому туристичному ринку.

2.3. Аналіз розвитку готельного бізнесу в Швейцарії

Важливим компонентом туристичного бізнесу Швейцарії є готельне господарство. На нього припадає 45% усіх доходів, отриманих від туризму. У готельній справі значну роль відіграє жіноча праця, а також широко застосовується праця іноземців.

У країні функціонує понад 8,5 тисяч різноманітних готелів, від готелів міжнародного класу до простих мотелів. Одночасно в них можна розмістити до 275 тисяч осіб. Схожу кількість місць пропонують котеджі й квартири, які здаються швейцарцями в туристичний сезон. Окрім цього, численні туристичні табори та майданчики для будинків на колесах також забезпечують додаткові можливості для розміщення туристів [40].

Близько 60% розміщень іноземних гостей, що становить приблизно 13 мільйонів осіб, припадає на готельний сектор, тоді як 62% внутрішнього туризму, що становить близько 2 мільйонів осіб, розміщуються у секторі самообслуговування – приватні квартири, шале, табори.

Незважаючи на це, готельний сектор все ж відіграє важливішу роль для розміщення, оскільки кількість турових днів, що припадають на цей сектор, розподіляється нерівномірно по туристичних зонах. Наприклад, найбільш популярними є гірські курорти, за ними йдуть озера, великі міста тощо [40].

Готельне господарство є циклічним сектором, де зростання кількості працівників значною мірою залежить від попиту. У 2020 році кількість робочих місць у цій галузі скоротилась на 6600 (8,6%).

Якщо порівняти кількість робочих місць на кінець 2021 року з попереднім роком, скорочення буде ще більшим – на 40 400 робочих місць (-15,1%). Рівень безробіття в індустрії гостинності зріс з 4,8 до 7,9% у 2021 році. У сфері житла рівень безробіття сягнув навіть 9,2% рис.2.11[41].

Швейцарія має значну кількість розкішних та дорогих готелів, що приваблює туристів з високим рівнем доходів. Середньостатистичний європеець витрачає у Швейцарії значні кошти, що стимулює представників

готельного бізнесу просувати на європейські ринки найдорожчі та найпрестижніші готелі. Високий рівень сервісу, спокій та багаті екскурсійні можливості є основними факторами, які приваблюють туристів до Швейцарії.

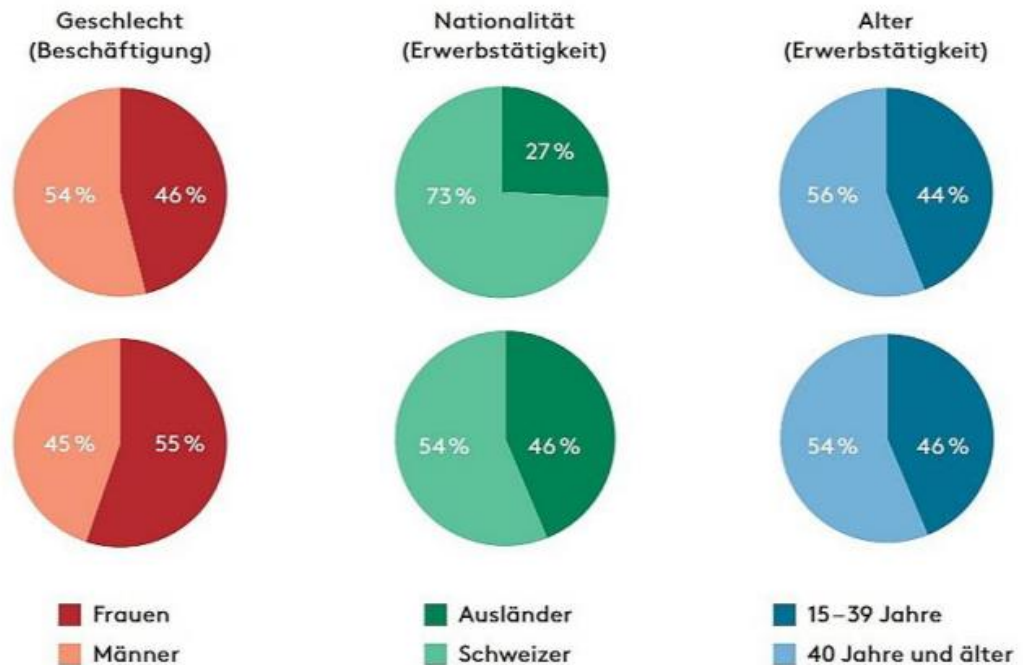

Рис.2.11. Частка працевлаштування у готельній сфері за 2020 рік в Швейцарії [40]

Незважаючи на те, що майже кожен готель у країні можна назвати «топовим», існує невелика кількість дійсно видатних, популярних і висококласних готелів, які вважаються найвидатнішими у Швейцарії.

Швейцарська класифікація готелів HotellerieSuisse ще в 1979 році HotellerieSuisse запровадила систему класифікації для готелів, що працюють у Швейцарії. З тих пір ця система класифікації регулярно адаптується до мінливих потреб гостей постійно вдосконалюється. Критерії, які застосовуються до цього каталогу, були переглянуто в 2019/20 рр. і застосовується на період з 2021 по 2025 рр. [42]. Спільне заснування Hotelstars Union у 2009 році стало першим кроком до цього гармонізація класифікації готелів у Європі. Досягнення на шляху забезпечення якості в швейцарській

системі класифікації готелів зберігаються та вважаються додатковими основами.

Крім того, у 2011 році HotellerieSuisse представила нову базову категорію без зірочок – категорія «Swiss Lodge». І з 2019 року так і було можливим класифікувати апартаменти з обслуговуванням у категорії зірок додаток до готелів. Таким чином, швейцарська система класифікації дає клієнтам максимально можливий рівень комфорту та прозорості [40].

На даний момент, успіх Швейцарії як лідера у готельному господарстві визначається наявністю високоякісних 4-х та 5-зіркових готелів, що пропонують відпочиваючим безліч послуг, як влітку або взимку, також і протягом усього року. Орієнтація в пропозиції йде на відповідний сегмент туристичного ринку та відповідність пропозиції ціні. Швейцарія орієнтується на клієнтуру, яка готова сплачувати високу ціну за високоякісний продукт (рис.2.12).

Logiernächte in der Schweiz nach Gästeherkunftsländern

Quelle: Bundesamt für Statistik (Beherbergungsstatistik HESTA)

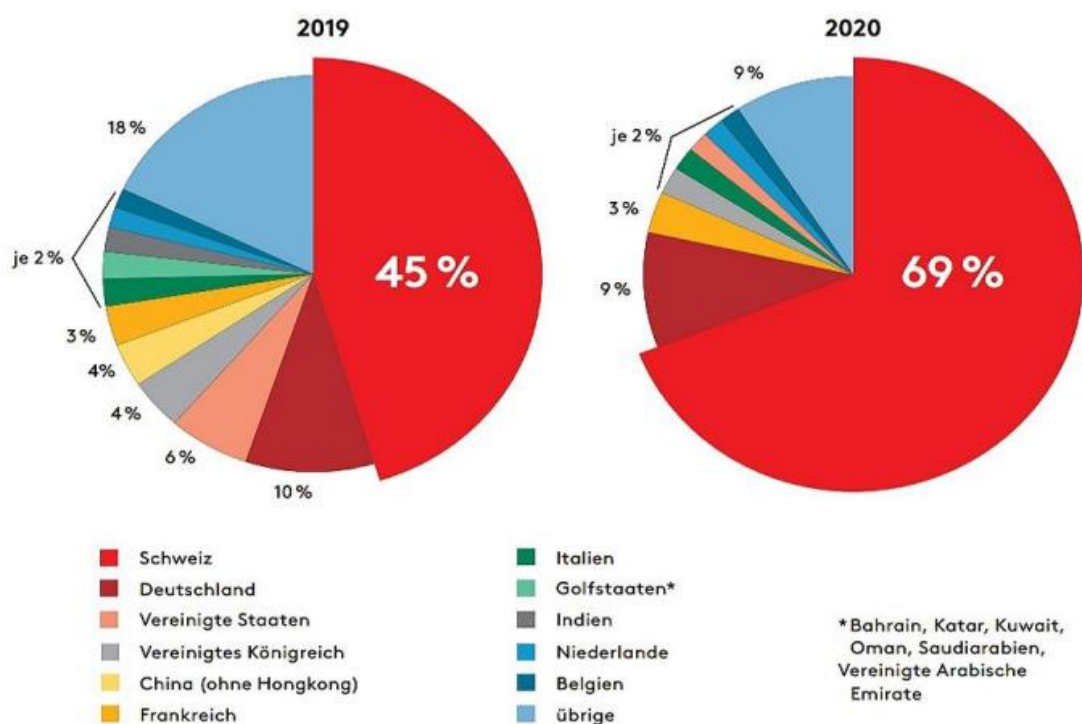

Рис.2.12. Проживання туристів в Швейцарії залежно від країни походження за 2019-2020 рік [40]

Для розміщення гостей та туристів у Швейцарії існує не лише велика кількість готелів, але й такі, що входять до числа найкращих у світі. Високий рівень обслуговування, увага до деталей і комфортні умови проживання сприяли визнанню сімейного, ділового та елітного відпочинку у Швейцарії одним із найкращих у світі. Це зробило відпочинок тут комфортним, престижним та якісним, приваблюючи туристів з різних куточків планети.

На сьогодні у країні працюють понад 6300 атестованих готелів, декілька тисяч шале, апартаментів та молодіжних хостелів. Крім того, у Швейцарії налічується близько 500 автомобільних кемпінгів, що робить її популярною серед прихильників активного відпочинку.

Діє програма TQM (Total Quality Management), яка забезпечує підтримку високого рівня обслуговування у всіх сферах туристичної галузі, від готелів і приватних апартаментів до супутніх туристичних підприємств. Ця система управління якістю сприяє постійному вдосконаленню послуг, що надаються, і підвищенню задоволеності клієнтів.

Готелі розташовуються в різних районах міста, багато з них оточені міськими пам'ятками, озерами чи парками. Розміщують туристів у номерах різної категорії, з балконами, терасами, або мансардними вікнами, з яких можна побачити всю красу швейцарської природи. Багато готелів крім стандартних послуг пропонують гостям на дозвіллі пограти в гольф, теніс, зайнятися водними та іншими видами спорту (рис.2.13).

Лише 37% швейцарських засобів розміщення є членами Швейцарської асоціації готелів (SHA), організації, створеної для сприяння розвитку готельного бізнесу. Потенційні клієнти готелів, що входять до SHA, можуть розраховувати на високі стандарти обслуговування.

Готелі поділяються на такі категорії: базові (1*), стандартні (2*), туристичні (3*), першокласні (4*) та делюкс (5*). Найвищу категорію представляють Swiss Deluxe – 35 провідних готелів Швейцарії, що гарантують найвищий рівень комфорту та сервісу [40].

Anzahl Betriebe, Zimmer, Betten und Logiernächte nach Klassifikation, 2020

Quelle: Bundesamt für Statistik (Beherbergungsstatistik HESTA)

Klassifikation	Anzahl Betriebe	Anzahl Zimmer	Anzahl Betten	Logiernächte	Logiernächte zum Vorjahr
Swiss Lodge	269	7 740	18 047	1 568 103	-30 %
★	24	1 987	4 550	282 055	-61 %
★★	110	3 911	7 616	747 139	-43 %
★★★	855	33 676	64 168	6 373 026	-37 %
★★★★	480	35 567	64 929	6 473 243	-43 %
★★★★★	102	10 457	18 779	1 719 758	-47 %
Total HotellerieSuisse-klassiert	1 840	93 338	178 089	17 163 324	-41 %
Total Schweiz	4 646	142 807	279 248	23 730 738	-40 %

Рис.2.13. Кількість закладів, кімнат, ліжок та ночівлі за класифікацією, за 2020 рік [41]

Також можливе розміщення в кемпінгах, але важливо врахувати, що в літню пору необхідне попереднє бронювання (рис.2.14).

Entwicklung der Buchungskanäle

Quelle: Walliser Tourismus-Observatorium

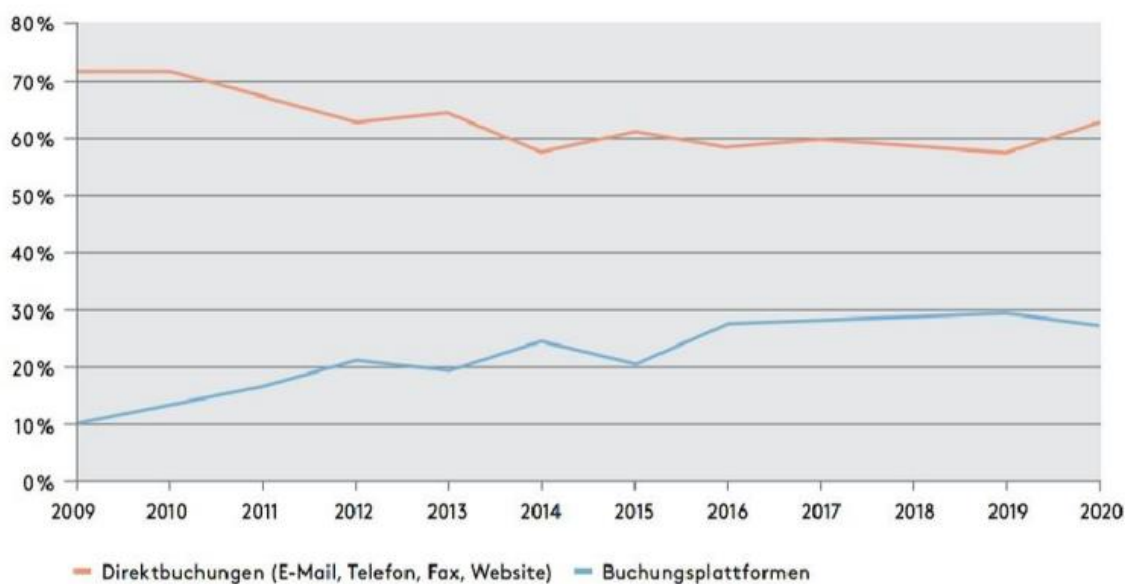

Рис.2.14. Розвиток каналів бронювання за 2020 рік

Швейцарія активно просуває на європейські ринки свої найбільш дорогі та престижні готелі, багато з яких входять до об'єднань The Leading Hotels of the World або Top International Hotels. Приклади таких закладів включають Grand Hotel Regina в Адельбодені, Hotel Metropol у Базелі, Hotel Meister у Лугано та Hotel La Margna в Санкт-Моріці. Загалом, 35 швейцарських готелів представлені в об'єднанні Top International Hotels. Окремо варто відзначити традиційні, але модернізовані будиночки-шале, які стали дуже популярними останніми роками, особливо у мальовничих природних локаціях. Ці будиночки, часто названі "інстаграмними місцями", пропонують комфорт у сільському еко-стилі [41].

Ефективність готельного бізнесу в Швейцарії багато в чому забезпечується завдяки великим готельним мережам. Серед найбільш значущих мереж, що функціонують у Швейцарії, можна виділити [43]:

1. Mövenpick Hotels & Resorts
2. Swissôtel Hotels & Resorts
3. Victoria-Jungfrau Collection
4. Kempinski Hotels
5. Tschuggen Hotel Group [43].

Ці мережі забезпечують високий рівень обслуговування і відомі своїми розкішними умовами проживання, що робить їх популярними серед туристів з усього світу.

Отже, добре розвинена готельна інфраструктура, постійний розвиток та розширення готелів в сукупності з широким спектром послуг та високим рівнем сервісу пропонує туристам відпочинок у Швейцарії на будь-який смак: від дорогих і комфортабельних готелів до кемпінгів і популярних будиночків-шале. У характеристиці найтоповіших готелів лідирує не тільки зовнішній вигляд й масштабність самого готелю, не наявність усіх необхідних чинників для потреб людини, а справжня висококласна якість обслуговування та насиченість різноманітними послугами.

Завдяки насиченими природними ресурсами країни, готельне господарство однаково стрімко розвивається у всіх туристичних районах. У кожному з них майже кожен рік з'являється низка нових готелів. Звісно, кожен туристичний район має свої особливості та є привабливим для потоку туристів. Готельне господарство Швейцарії організовано на територіальній основі відповідно до принципу федералізму. Згідно з цим принципом, кожен кантон (штат) має своє власне законодавство, регулююче готельну галузь (рис.2.15) [44].

Рис.2.16. Територіальна організація на одній карті країни (відмічено найтоповіші готелі)

Кожен кантон відповідає за ліцензування та регулювання готельної діяльності на своїй території, встановлюючи вимоги щодо якості та безпеки готелів, а також кваліфікаційні вимоги до персоналу. Такий підхід забезпечує високий стандарт обслуговування та безпеки у готельному секторі Швейцарії.

Важливу роль у готельній галузі Швейцарії відіграє Швейцарська асоціація готельних і туристичних шкіл (Ecole hôtelière suisse), одна з

найпрестижніших у світі навчальних установ у сфері готельного менеджменту та туризму. Вона пропонує вищу освіту в готельному менеджменті та навчальні програми для різних сфер готельної діяльності, таких як кулінарія та обслуговування гостей.

Додатково, у Швейцарії діють різні організації, що займаються розвитком та підтримкою готельної та туристичної галузі. Серед них Швейцарська туристична організація (Switzerland Tourism) та Швейцарська готельна асоціація (Swiss Hotel Association). Вони співпрацюють з місцевими готелями та туристичними підприємствами для забезпечення належної якості обслуговування та популяризації Швейцарії як туристичного напрямку, сприяючи розвитку туризму та підвищенню привабливості країни для іноземних відвідувачів [44].

Регіон Цюріха характеризується наявністю 53 готелів і вважається ідеальним місцем для відпочинку завдяки своїм мальовничим ландшафтам: пагорби, ліси, озера та річки, що розташовані неподалік від Альп. Місто Цюрих є відправною точкою для багатьох екскурсій. Серед інших цікавих місць регіону можна виділити Баден, відоме своїм багатим історичним минулим, Рапперсвіль, що має прізвисько "Рів'єра верхньої частини Цюріхського озера", та Вінтертур, який трансформувався з індустріального центру в сучасне і жваве місто [44].

Регіон Берна, де знаходиться 114 готелів, є одним з найбільших туристичних регіонів Швейцарії. Тутешні краєвиди включають тихі річки, пасовища, та значні ферми. Місто Берн відоме своїми аркадами вулиць Старого міста, що простягаються на 6 км. Регіон оточений Альпійськими вершинами, Юрськими горами та Емменталем, які пропонують різноманітні зимові види спорту, включаючи гірськолижні зони Гштаадта та Юнгфрау [44].

У регіоні Граубюнден, де налічується 113 готелів, розташовані альпійські долини, високі гори та численні річки. У цьому кантоні говорять німецькою, ретороманською та італійською мовами. Регіон славиться активним зимовим відпочинком, таким як гірські лижі, сноуборд, прогулянки

на бігових лижах та катання на кінських упряжках, завдяки стабільному сніговому покриву [44].

Регіон Вале, де розташовано 77 готелів, вражає своїми чистими водами струмків, сосновими лісами та виноградниками. Краєвид регіону включає 47 чотиритисячників, що піднімаються до Валезанського неба, а також численні панорамні перевали, траси для бігових лиж і санні траси [44].

Регіон Аргау-Золотурн має 18 готелів і складається з чотирьох унікальних регіонів: Бернського Аргау, долини Фрік, Бадена та Байнвіля. Ці регіони пропонують термальні та гірськолижні курорти, культурні пам'ятки та науково-дослідні центри.

Регіон Люцерн, де розташовано 65 готелів, знаходиться у Центральній Швейцарії. Місто Люцерн є воротами до Альп і пропонує туристам доступ до численних гірськолижних курортів. Важливу роль в історії регіону відіграє Шоллененський міст через перевал Готтард.

Регіон Женеви, де знаходиться 30 готелів, розташований між альпійськими піками та горбистими районами Юра на березі Женевського озера. Женева відома своїми гуманістичними традиціями, міжнародним духом та європейською штаб-квартирою ООН [44].

Регіон Женевського озера налічує 61 готель і поєднує в собі гірськолижні спуски з альпійських льодовиків, міське життя та вишукані вечери в ресторанах, створюючи унікальну атмосферу для відпочинку.

Регіон Тичино, де знаходиться 47 готелів, пропонує туристам атмосферу Середземномор'я у Швейцарії. Пальми вздовж пляжів та симпатичні вулички створюють неповторний колорит.

Східна Швейцарія має 58 готелів та простягається від озера Констанс до альпійських ландшафтів Тоггенбурга. Тут розташований Вадуз із його замком.

Регіон Базелю, де знаходиться 26 готелів, славиться своїм багатим культурним життям та історичними пам'ятками. Базель також відомий як "Культурна столиця Швейцарії" та "Університетське місто".

Регіон Юра та Трьох озер з 7 готелями відомий різноманітністю своїх ландшафтів та історичними пам'ятками, пов'язаними з індустрією виробництва годинників.

Регіон Фрібург, де налічується 4 готелі, поєднує в собі альпійські передгір'я, місто Фрібург та регіон Трьох озер, що створює унікальну культурну мозаїку.

Отже, територіальна організація готельного господарства Швейцарії формує великий попит з боку туристів майже в усіх районах протягом всього року, завдяки розвиненій рекреаційно-туристичній інфраструктурі.

Розміщення підприємств готельного господарства безпосередньо залежить від наявності відповідного ресурсного потенціалу та природних умов регіону.

Таким чином, готельне господарство Швейцарії відіграє ключову роль у розвитку туристичної галузі, забезпечуючи значну частину доходів від туризму. Високий рівень обслуговування, розвинена інфраструктура та різноманітні можливості для розміщення, такі як готелі різних класів, шале, апартаменти та кемпінги, створюють комфортні умови для відпочинку. Готельний сектор, зокрема, приваблює туристів завдяки своїм високоякісним послугам, що робить Швейцарію одним із провідних туристичних напрямків у світі.

Аналіз показує, що кожен регіон Швейцарії має свої унікальні особливості та пропонує різноманітні можливості для відпочинку, від гірськолижних курортів до культурних екскурсій. Завдяки цьому, країна приваблює туристів протягом усього року, забезпечуючи сталий розвиток туристичної галузі. Програми якості, такі як TQM, та діяльність організацій, таких як Швейцарська асоціація готелів і туристичних шкіл, сприяють підтримці високих стандартів обслуговування та постійному вдосконаленню послуг, що надаються. Це дозволяє Швейцарії залишатися конкурентоспроможною на світовому туристичному ринку, залучаючи туристів з усього світу.

2.4. Політика Швейцарії у сфері розвитку екотуризму

Найкращими місцями для екотуризму вважаються незаймані людиною природні простори. Одними з таких володіє серце Західної Європи - Швейцарія, країна, що вражає величністю Альпійських гір, найчистішими ріками та озерами, а також естетичними природними ландшафтами. Швейцарія привернула увагу всього світу саме успіхом в екологічній сфері. За дослідженням індексу екологічної ефективності у 2020 р. Швейцарія посіла третє місце серед всіх країн [45].

У наш час впровадження екотехнологій є важливим внеском для збереження довкілля, тому уряд держави робить все для досягнення цієї мети. У альпійській країні є ряд пріоритетних екологічних напрямків, які активно реалізуються: сонячні панелі, повторне використання сміття, використання різних форм відновлюваної енергії, екологічно чистий транспорт тощо. Так, у Соляній долині для транспортування туристів з гірських вершин служить 450-метровий сонячний гірськолижний підйомник, який одночасно використовується для виробництва сонячної енергії [46].

Швейцарська система подорожей сприяє зниження викидів вуглецю. У Швейцарії найефективніша у світі система громадського транспорту - повністю інтегрована система повітряного, залізничного та автобусного транспорту, яка живиться переважно від чистих гідроелектростанцій. Поїздка потягом у Швейцарії генерує в 20 разів менше CO₂, ніж подорож на автомобілі за аналогічним маршрутом [47].

У країні поширені екологічні туристичні будинки, які передбачають проживання на фермах, а готелі та кемпінги, обладнані великою кількістю екологічно чистих засобів: належна переробка відходів, використання системи

опалення без деревини, а також оптимізоване планування ресурсів. Все це ще більше підвищує рейтинг екологічної свідомості жителів країни [47].

У Конституції Швейцарії сталий розвиток визначається як одна з головних державних цілей. Центральна ідея цього підходу полягає у визнанні обмеженості природних ресурсів та неможливості їх необмеженого використання. Крім того, людська діяльність спричиняє утворення великих обсягів відходів та викидів, що потребують управління та зменшення [48].

Швейцарська Конфедерація разом із 26 кантонами прагне досягнення довготривалого та гармонійного балансу у природі, зокрема щодо її здатності до самооновлення. Основними принципами швейцарського підходу є екологічна відповідальність, економічна ефективність та суспільна солідарність, що забезпечують збалансований розвиток країни.

В Швейцарії послідовно реалізується екологічна політика, яка спрямована на вирішення актуальних екологічних проблем. До її досягнень можна віднести успішну співпрацю федеральних і регіональних органів влади зі структурами місцевого самоврядування, господарюючими суб'єктами, освітніми та дослідницькими установами. Важливим аспектом є процес прийняття рішень на всіх рівнях управління — місцевому, регіональному та федеральному, що забезпечує комплексний підхід до екологічного менеджменту та реалізації політики сталого розвитку [48].

Наразі екологічна діяльність у Швейцарії ведеться в трьох основних напрямках: реалізація екологічної політики, інтеграція екологічних аспектів в процес прийняття економічних рішень та міжнародне співробітництво в галузі охорони довкілля.

Успіхи в цій сфері є наслідком нормативного підходу в поєднанні з жорстким дотриманням правил, сильною підтримкою громадськості та фінансових зусиль з боку держави. Строгі кантональні та федеральні закони й правила, прийняті внаслідок численних консультацій між різними органами влади та суб'єктами економічної діяльності, дозволяють здійснювати екологічну політику в країні.

Попри жорсткий контроль з боку держави, громадська участь у проведенні екологічної політики є вельми розвиненою. Громадяни мають право брати участь у підготовці законодавчих актів, пропонувати питання для референдуму та голосування з найважливіших екологічних питань, вирішуючи їх шляхом референдуму [47].

Екологічна стратегія Швейцарії полягає у захисті людської особистості та її природного оточення, забезпеченні відповідних заходів щодо збереження та раціонального використання природних ресурсів для забезпечення життя майбутніх поколінь (ст. 74 Конституції Швейцарії). Формування і реалізація державної стратегії у сфері охорони довкілля знаходяться в компетенції Департаменту охорони навколишнього середовища, транспорту, енергетики та зв'язку (UVEK). Безпосередньо екологічними питаннями та забезпеченням сталого розвитку територій у Департаменті займається Федеральне відомство з охорони навколишнього середовища (BAFU), яке складається з 15 відділень, включаючи відділення ґрунтів, лісів, води, запобігання природних небезпек (лавин, землетрусів та інших природних катастроф), природи та ландшафту (земельне використання).

Як федеральний природоохоронний орган, Департамент несе відповідальність за раціональне використання природних ресурсів, захист людей від стихійних лих та захист навколишнього середовища від надмірного впливу людської діяльності. Шляхи розв'язання екологічних проблем у Швейцарії спрямовані на впровадження нових економічних механізмів без надмірного тиску на фінансовий сектор. Неодмінне інформування та участь громадськості також можуть сприяти поліпшенню проведення державної екологічної політики, а розробка заходів щодо планування землекористування дозволить досягти поставлених екологічних цілей [47].

Особливу увагу заслуговує кантон Берн, багатий на природні об'єкти. Регіон має всі необхідні умови для розвитку екологічного туризму. Берн вирізняється новаторським духом, поєднуючи статус потужного бізнес-центру з одним із провідних туристичних кантонів країни. У Берні функціонують дві

офіційні мови: німецька та французька. За площею та чисельністю населення, кантон посідає друге місце серед кантонів Швейцарії. Регіон відомий своїми всесвітньо визнаними туристичними об'єктами, такими як Юнгфрау, Інтерлакен, Гштаад, старе місто Берна, включене до переліку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, та Північна стіна Айгера, до якої можна дістатися з Гріндельвальда [46].

Бернський Оберланд є ключовою еколокацією кантону Берн, відомий своїми мальовничими краєвидами з численними гірськими вершинами та понад 800 озерами. У цьому регіоні розташовані відомі гори, такі як Айгер, Менх та Юнгфрау, а також кришталево чисті озера Тун та Бріенц. Взимку Оберланд пропонує 350 кілометрів трас для бігових лиж, 200 кілометрів зимових пішохідних та снігоступних маршрутів, а також безліч туристичних можливостей. Село Гріндельвальд в Бернському Оберланді оточене вражаючим гірським пейзажем із північною стороною Айгера та Веттерхорном, що робить його популярним місцем для відпочинку та екскурсій. Інтерлакен, розташований на рівнині між озерами Тун і Бріенц, є ще одним важливим туристичним центром, де також знаходиться водоспад Гіссбах [46].

Адельбоден отримав сертифікат міжнародного знаку якості Alpine Wellness і відомий своїми доглянутими пішохідними стежками та гірськими велосипедними маршрутами. Берн також є унікальним об'єктом спадщини ЮНЕСКО, де можна відвідати трояндовий сад з 220 видами троянд. Річка Ааре визнана однією з найкращих річок для купання у світі, що робить її популярною серед туристів у літній період [46].

Берн має символічне для країни місце - Ведмежа яма, просторий парк, де ведмеді утримуються в умовах, наближених до природних. Юнгфрау є регіоном з численними можливостями для відпочинку, гірськими стежками, водоспадами та високогірною залізницею кінця XIX століття.

Таким чином, Швейцарія є однією із світових країн-лідерів у екологічній сфері. Будь-яка подорож Швейцарією стає екологічною, оскільки влада країни

добре турбується про збереження природних ресурсів, впроваджуючи інноваційні екотехнології. Кантон Берн, безсумнівно, є одним із найбільш конкурентоспроможних регіонів Швейцарії, що впевнено тримає свої позиції в екотуризмі, а його вражаючі DESTИНАЦІЇ щороку набувають все більшої популярності серед туристів. Запорука успіху туристичного розвитку Швейцарії полягає в її дбайливому ставленні до природи.

Отже, політика Швейцарії у сфері розвитку екотуризму є ключовим елементом сталого розвитку країни, спрямованим на збереження природних ресурсів та раціональне їх використання. Швейцарія, відома своїми величними Альпійськими горами, чистими ріками та озерами, активно впроваджує екотехнології, такі як сонячні панелі та екологічно чистий транспорт. Важливу роль відіграють сонячний гірськолижний підйомник у Соляній долині та інтегрована система громадського транспорту, що живиться від гідроелектростанцій, знижуючи викиди вуглецю. В Конституції Швейцарії сталий розвиток визначається як одна з головних державних цілей, що забезпечує екологічну відповідальність, економічну ефективність та суспільну солідарність.

Кантон Берн є одним з найбільш багатих на природні об'єкти регіонів Швейцарії, що сприяє розвитку екотуризму. Регіон має всесвітньо визнані туристичні об'єкти, такі як Юнгфрау, Інтерлакен, Гштаад та старе місто Берна, включене до переліку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Бернський Оберланд відомий своїми мальовничими краєвидами, численними гірськими вершинами та понад 800 озерами. Місця як Інтерлакен, Адельбоден та Гріндельвальд є важливими туристичними об'єктами, що приваблюють численних відвідувачів завдяки своїй природній красі та можливостям для активного відпочинку. Таким чином, успіх Швейцарії у сфері екотуризму базується на дбайливому ставленні до природи та впровадженні інноваційних екотехнологій, що забезпечують високий рівень збереження природних ресурсів та задоволення потреб туристів.

РОЗДІЛ 3.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОТУРИЗМУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

3.1. Оцінка можливостей розвитку екотуризму в Україні в контексті адаптації досвіду Швейцарії в організації послуг гостинності

До повномасштабного вторгнення в Україні у 2022 році розпочалося впровадження програми розвитку екорекреаційних кластерів.

Відповідно до цієї програми, кластери формуються у різних регіонах: у Миколаївській області – курорт «Коблево», в Одеській області – «Екопарк Формушівка», в Полтавській області – кластер «Диканька», в Чернігівській області – «Козацьке село», в Київській області – «Медведено», в Херсонській області – «Лазурне» та «Арабатська стрілка». За попередніми підрахунками, реалізація цієї програми дозволила б створити близько 3,5 тисячі нових робочих місць [49].

Проте, на жаль, деякі території окуповані, тому програма призупинена.

Попередні дослідження показали, що екологічний туризм в Україні переважно зосереджений у західній частині країни, за винятком Черкаської області, розташованої в центральній частині.

Характерними рисами цих регіонів, які сприяють розвитку екологічного туризму, є наявність цікавих природних ландшафтів, історико-архітектурних пам'яток, розвиненої сільської інфраструктури, аграрного виробництва та різноманітних атракцій, які приваблюють туристів.

Аналіз за виділеними групами показує, що найбільша кількість туристів на одну садибу припадає на господарства другої групи (середній рівень розвитку) – 2722 особи, тоді як у першій групі цей показник становить 183 особи на одну туристичну садибу [49].

Розглянемо ключові показники розвитку екологічного туризму в Україні, використовуючи дані з табл. 3.1.

Таблиця 3.1.

Показники розвитку екологічного туризму України у період 2010–2022 рр. [49]

Показники	Роки					Відносне відхилення, 2022 до 2010, (%)
	2010	2013	2015	2019	2022	
Кількість садиб, од.	253	313,5	256,3	258,5	412,5	179,3
Кількість розміщених осіб	55796,4	54942,8	43242,1	54178,3	87880,1	171,6
Середня місткість садиб, місць	12,1	13,86	14,85	13,97	14,52	132
Загальна площа садиб	54367,83	72584,82	78329,24	80565,1	99892,21	202,4
в т. ч. житлова	22865,81	32986,47	32120,66	28113,25	48140,4	232,1

Аналіз показників розвитку екологічного туризму в Україні за період 2010–2022 рр. свідчить про значне зростання основних параметрів цього сектора. Кількість садиб, які пропонують послуги екотуризму, збільшилася з 253 одиниць у 2010 році до 412,5 одиниць у 2022 році, що становить відносне відхилення у 179,3% (рис.3.1).

Таке зростання демонструє зростаючий інтерес до екотуризму з боку туристів і розвиток інфраструктури для задоволення цього попиту. Відкриття

нових садиб може бути результатом підтримки держави та приватних ініціатив, спрямованих на розвиток зеленого туризму.

Кількість розміщених осіб у садибах екотуризму також показує значне зростання. У 2010 році кількість розміщених осіб становила 55796,4, а у 2022 році — 87880,1, що дорівнює відносному відхиленню у 171,6%. Це свідчить про підвищення популярності екологічного туризму серед населення. Зростання кількості туристів може бути пов'язане з покращенням якості послуг, розширенням інфраструктури та збільшенням екологічної свідомості серед громадян, які все частіше обирають екотуризм як альтернативу традиційним видам відпочинку (рис.3.2).

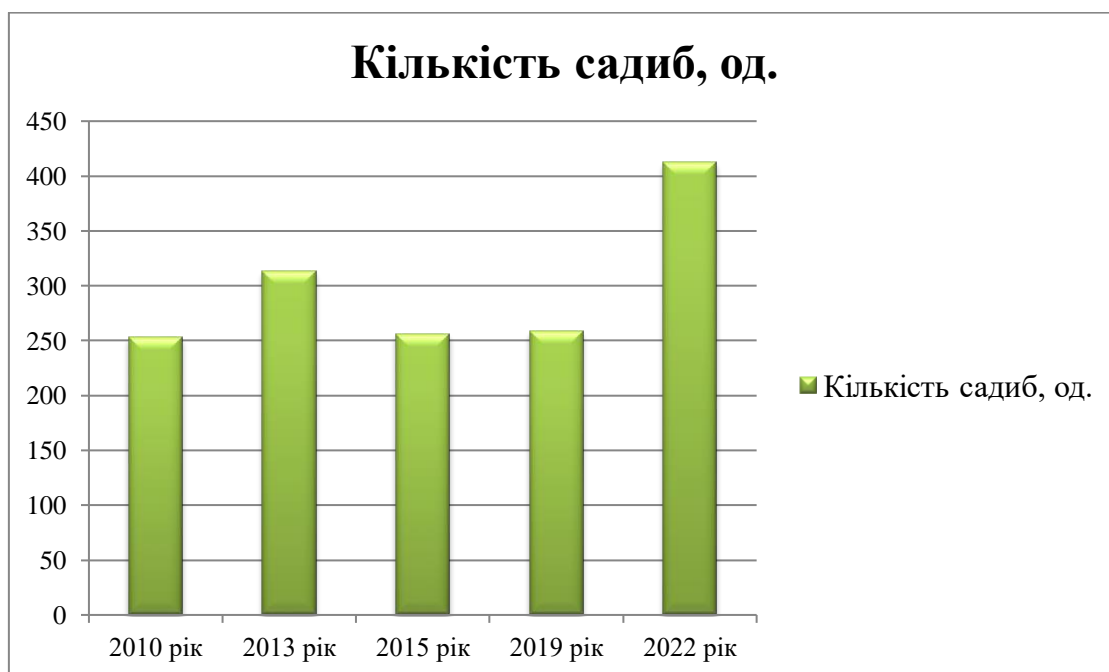

Рис.3.1. Динаміка кількості екосадиб в Україні за 2010-2022 роки

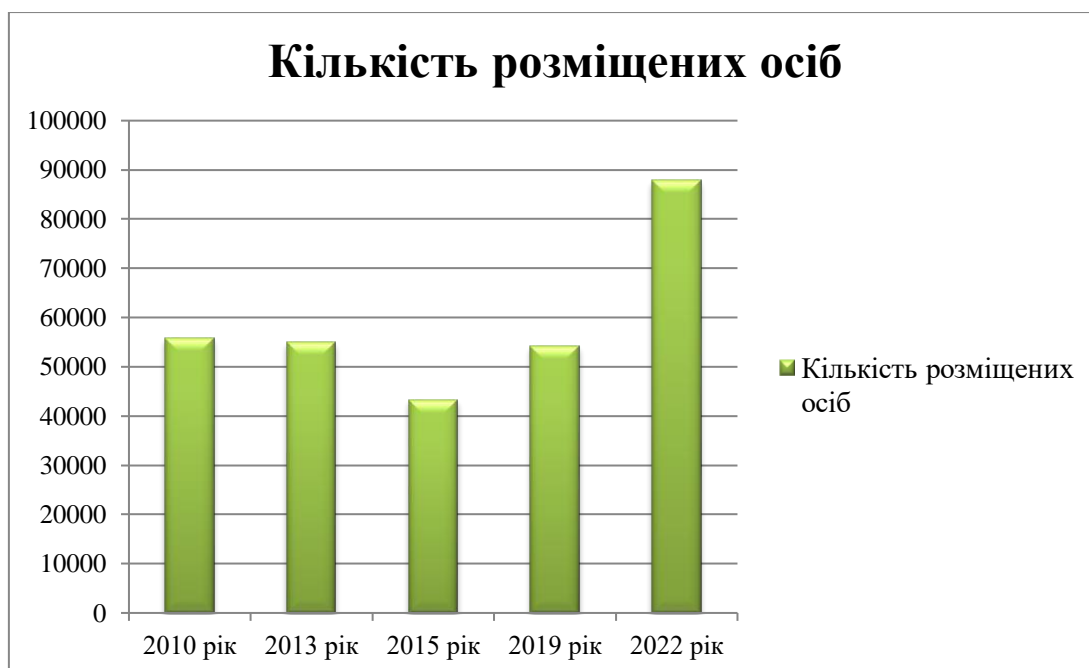

Рис.3.1. Динаміка кількості розміщених осіб в екосадибах за 2010-2022 роки

Середня місткість садиб також збільшилася з 12,1 місць у 2010 році до 14,52 місць у 2022 році, що становить відносне відхилення у 132%. Це свідчить про те, що нові садиби будуються з більшими місткостями, а існуючі модернізуються або розширюються для задоволення зростаючого попиту. Підвищення місткості дозволяє приймати більше туристів та забезпечувати їх комфортними умовами проживання.

Загальна площа садиб зросла з 54367,83 м² у 2010 році до 99892,21 м² у 2022 році, що становить відносне відхилення у 202,4%. Це свідчить про розвиток інфраструктури екологічного туризму, що дозволяє приймати більшу кількість туристів і надавати їм більш комфортні умови. Розширення загальної площі садиб також вказує на інвестиції у модернізацію та розширення житлових площ, що сприяє поліпшенню якості послуг.

Житлова площа садиб зросла з 22865,81 м² у 2010 році до 48140,4 м² у 2022 році, що становить відносне відхилення у 232,1%. Це зростання вказує на значне розширення можливостей для розміщення туристів. Збільшення житлової площі свідчить про будівництво нових об'єктів та модернізацію

існуючих, що дозволяє приймати більше туристів і забезпечувати їх комфортними умовами проживання.

Отже, аналіз показників розвитку екологічного туризму в Україні за період 2010–2022 рр. демонструє позитивну динаміку у всіх розглянутих параметрах. Зростання кількості садиб, збільшення числа розміщених осіб, середньої місткості садиб, а також загальної і житлової площі садиб свідчить про поступовий і стабільний розвиток цього сектору. Це може бути пов'язано з підвищенням попиту на екотуризм, покращенням інфраструктури, а також підтримкою з боку держави і зростанням екологічної свідомості населення.

Оцінка можливостей розвитку екотуризму в Україні в контексті адаптації досвіду Швейцарії в організації послуг гостинності вимагає глибокого аналізу та врахування специфічних умов обох країн. Швейцарія, відома своїм високим рівнем екологічної свідомості та розвиненою інфраструктурою, може стати прикладом для України у розвитку екотуризму. Успіх Швейцарії значною мірою зумовлений ефективною політикою державного управління у сфері екології, інтеграцією екологічних аспектів в економічні рішення та активною участю громадськості у процесі прийняття екологічних законів. Важливим фактором є також суворе дотримання екологічних норм і стандартів, що забезпечує високу якість послуг у сфері гостинності.

Для України адаптація швейцарського досвіду може включати декілька ключових аспектів. По-перше, розвиток екотуризму в Україні має базуватися на збереженні та раціональному використанні природних ресурсів, зокрема шляхом впровадження сучасних екотехнологій, таких як сонячні панелі, системи збору та переробки відходів, а також екологічно чистий транспорт. По-друге, слід розвивати туристичну інфраструктуру, що включає будівництво екологічних готелів, кемпінгів та інших об'єктів, які відповідатимуть найвищим екологічним стандартам. Важливою умовою є також активне залучення місцевих громад до управління природними ресурсами та розвиток екотуризму. Зокрема, можна сприяти розвитку

сільського туризму, що дозволить створити додаткові робочі місця та забезпечити стабільний дохід місцевому населенню. Впровадження програм екологічної освіти та просвітництва сприятиме підвищенню екологічної свідомості населення та туристів, що є необхідним для успішного розвитку екотуризму в Україні.

Інтеграція екологічних аспектів в економічні рішення, зокрема, має на увазі впровадження принципів сталого розвитку у всі галузі економіки, особливо в туризм. Це включає розвиток екологічно чистих видів транспорту, зменшення викидів парникових газів, використання відновлюваних джерел енергії, а також впровадження систем управління відходами. Важливу роль у цьому процесі відіграє залучення приватного сектору, який може інвестувати в екологічні проекти та сприяти їх реалізації.

Міжнародне співробітництво в галузі охорони довкілля є ще одним важливим напрямком для України. Співпраця з міжнародними організаціями та участь у міжнародних екологічних програмах дозволить обмінюватися досвідом, отримувати фінансову та технічну підтримку, а також впроваджувати найкращі світові практики у сфері екотуризму. Враховуючи досвід Швейцарії, Україна може розробити національну стратегію розвитку екотуризму, яка включатиме заходи з охорони навколишнього середовища, підтримки місцевих громад, розвитку інфраструктури та підвищення якості туристичних послуг.

Таким чином, розвиток екотуризму в Україні має великий потенціал за умови адаптації успішних практик Швейцарії та інших передових країн. Екологічна свідомість, інтеграція екологічних аспектів в економічні рішення, активна участь громадськості та міжнародне співробітництво є ключовими складовими цього процесу. Застосування цих принципів сприятиме збереженню природних ресурсів, покращенню якості життя населення та забезпеченню сталого розвитку туристичної галузі в Україні.

3.2. Рекомендації щодо вдосконалення організації послуг гостинності в екотуристичних комплексах України

Покращення інфраструктури та умов проживання є ключовими аспектами розвитку екологічного туризму. Одним з основних напрямків у цьому контексті є модернізація та розширення житлових приміщень. Це передбачає інвестування в реконструкцію та оновлення існуючих садиб, а також будівництво нових об'єктів, які відповідають сучасним вимогам комфорту та екологічним стандартам. Наприклад, у Карпатському регіоні багато старих дерев'яних хат можуть бути переобладнані під сучасні екологічні готелі, зберігаючи при цьому традиційний архітектурний стиль і автентичність. Використання сучасних ізоляційних матеріалів та енергоефективних технологій дозволить знизити витрати на опалення та забезпечити комфортні умови для проживання туристів.

Розвиток мережі еколоджів та кемпінгів також відіграє важливу роль у покращенні інфраструктури екотуризму. Створення спеціалізованих екотуристичних комплексів, побудованих з використанням екологічно чистих матеріалів і технологій, забезпечить належні умови для проживання туристів у природних умовах. Наприклад, у Полтавській області можна створити еколоджі, які включають дерев'яні будиночки, обладнані сонячними панелями та системами збору дощової води. Такі проекти не тільки сприятимуть збереженню навколишнього середовища, але й підвищать привабливість регіону для екотуристів.

Інтеграція екологічно чистих технологій у туристичну інфраструктуру є важливим аспектом сталого розвитку. Використання сонячних панелей, систем збирання та очищення дощової води, енергоефективних приладів та методів компостування дозволить знизити негативний вплив на навколишнє середовище. Наприклад, у кемпінгах на узбережжі Чорного моря можна встановити системи сонячного нагрівання води та біотуалети, що забезпечить екологічно чисті умови для відпочинку туристів.

Окрім технічних аспектів, важливо також звернути увагу на покращення сервісу та підвищення рівня обслуговування туристів. Проведення тренінгів для місцевого населення щодо надання якісних послуг гостинності, організація курсів з екологічної освіти та вивчення іноземних мов сприятимуть підвищенню кваліфікації працівників туристичної сфери. Наприклад, у Львівській області можна організувати курси з підготовки гідів, які володіють знаннями про місцеву флору та фауну, історико-культурні пам'ятки та екологічні маршрути.

Для успішного розвитку екологічного туризму також необхідно створити інфраструктуру для активного відпочинку. Це включає розробку та маркування екологічних стежок, облаштування місць для кемпінгу, встановлення інформаційних табличок про особливості місцевої природи та культурної спадщини. Наприклад, у Закарпатській області можна створити мережу велосипедних маршрутів, які пролягають через мальовничі ландшафти та історичні місця, забезпечивши туристів зручними місцями для відпочинку та обслуговування велосипедів.

Впровадження екологічно чистих технологій є ключовим аспектом розвитку екологічного туризму, що дозволяє знизити негативний вплив на навколишнє середовище та підвищити стійкість туристичної діяльності. Одним з важливих напрямків є використання відновлюваних джерел енергії. Встановлення сонячних панелей, вітрових турбін та інших джерел відновлюваної енергії для забезпечення енергоефективності екотуристичних комплексів сприятиме зменшенню викидів парникових газів та зниженню залежності від традиційних енергетичних ресурсів. Наприклад, у Карпатському регіоні можна встановити сонячні панелі на дахах екоподжів та кемпінгів, що забезпечить їх автономне енергопостачання, а використання вітрових турбін у степових зонах Одещини сприятиме зниженню витрат на електроенергію та збереженню навколишнього середовища.

Система переробки відходів є ще одним важливим елементом впровадження екологічно чистих технологій. Впровадження програм

роздільного збору та переробки відходів дозволяє зменшити кількість сміття, яке потрапляє на звалища, та підвищити рівень утилізації ресурсів. Наприклад, у туристичних комплексах Полтавської області можна організувати роздільний збір паперу, пластику, скла та металу з подальшою їхньою переробкою на місцевих підприємствах. Використання біорозкладних матеріалів, таких як пакети з кукурудзяного крохмалю чи одноразовий посуд з целюлози, допоможе зменшити забруднення довкілля пластиковими відходами.

Компостування органічних відходів також відіграє важливу роль у зниженні негативного впливу на навколишнє середовище. У туристичних зонах можна створити компостні ями або використовувати спеціальні компостери для переробки харчових відходів та зелених залишків. Отриманий компост можна використовувати для удобрення ґрунтів на місцевих фермах чи в садах, що сприятиме замкненому циклу використання ресурсів та підвищенню родючості ґрунтів. Наприклад, в екофермах Київщини можна впровадити такі системи компостування, що дозволить зменшити кількість відходів та покращити якість продукції.

Підвищення рівня обслуговування та професійної підготовки персоналу є важливим аспектом розвитку екотуризму, який сприяє підвищенню якості наданих послуг і задоволенню потреб туристів. Одним з ключових напрямків у цьому контексті є організація навчальних програм та курсів для працівників. Це включає проведення спеціалізованих курсів та тренінгів для підвищення кваліфікації персоналу в галузі екотуризму, готельного менеджменту та обслуговування гостей. Наприклад, у Львівській області можна організувати курси з екологічної освіти для гідів, які володіють знаннями про місцеву флору та фауну, історико-культурні пам'ятки та екологічні маршрути. Такі програми допоможуть працівникам набувати необхідних знань та навичок для ефективного обслуговування туристів.

Крім того, важливо забезпечити сертифікацію послуг екотуристичних комплексів на основі міжнародних стандартів якості. Впровадження системи

сертифікації дозволить підвищити довіру туристів до наданих послуг, забезпечити відповідність міжнародним стандартам та підвищити конкурентоспроможність екотуристичних об'єктів. Наприклад, у Карпатському регіоні можна впровадити сертифікацію екологічних готелів за стандартами Green Key або Travelife, що дозволить підвищити їхній рівень та привабливість для міжнародних туристів.

Сертифікація також сприятиме підвищенню якості обслуговування та впровадженню екологічно відповідальних практик. Екотуристичні комплекси, що пройшли сертифікацію, повинні дотримуватися суворих екологічних стандартів, зокрема щодо використання ресурсів, управління відходами та енергоефективності. Це дозволить не лише покращити якість наданих послуг, але й сприяти збереженню навколишнього середовища.

Підвищення рівня обслуговування також передбачає розвиток навичок комунікації та гостинності серед персоналу. Організація тренінгів з обслуговування гостей, навчання іноземним мовам та культурній компетенції допоможе працівникам краще розуміти потреби туристів та надавати високоякісні послуги. Наприклад, у Київській області можна організувати курси з англійської мови для працівників готелів та ресторанів, що значно підвищить рівень комунікації з іноземними туристами.

Забезпечення мотивації та заохочення працівників також є важливим аспектом підвищення рівня обслуговування. Впровадження системи премій, бонусів та інших стимулів для працівників, які демонструють високий рівень професіоналізму та відповідальності, сприятиме покращенню якості наданих послуг та підвищенню задоволеності туристів.

Розширення спектру пропонованих послуг та активностей є важливим аспектом розвитку екотуризму, який сприяє підвищенню привабливості туристичних об'єктів та задоволенню різноманітних потреб туристів. Одним з ключових напрямків є розробка нових екотуристичних маршрутів та програм. Це включає створення різноманітних туристичних маршрутів, що охоплюють піші прогулянки, велосипедні тури, сплави по річках, екскурсії в національні

парки та заповідники. Наприклад, у Карпатському регіоні можна розробити маршрути для піших прогулянок, які проходилимуть через мальовничі гірські ландшафти, водоспади та історичні місця. У Полтавській області можна організувати велосипедні тури, які включатимуть відвідування сільських місцевостей, агротуристичних об'єктів та місць з багатою культурною спадщиною.

Впровадження оздоровчих та реабілітаційних програм є ще одним важливим напрямком розвитку екотуризму. Організація програм оздоровлення, йоги, медитації, спа-послуг на базі екотуристичних комплексів сприятиме покращенню фізичного та психічного здоров'я туристів. Наприклад, у Київській області можна створити оздоровчий комплекс, який включатиме заняття йогою на відкритому повітрі, медитації в лісових зонах та спа-процедури з використанням натуральних продуктів. Такі програми допоможуть туристам зняти стрес, відновити енергію та покращити загальне самопочуття.

Підтримка та розвиток місцевих громад та підприємств також є важливим аспектом розвитку екотуризму. Сприяння розвитку місцевого бізнесу передбачає залучення місцевих виробників та постачальників до забезпечення екотуристичних комплексів екологічно чистими продуктами харчування, сувенірами та іншими товарами. Наприклад, у Херсонській області можна залучити місцевих фермерів до постачання свіжих овочів і фруктів, а майстрів народних ремесел – до виробництва сувенірів з природних матеріалів. Це сприятиме економічному розвитку регіону та забезпечить туристів якісними та екологічно чистими продуктами.

Підтримка культурних ініціатив є ще одним важливим елементом розширення спектру пропонованих послуг. Організація культурних заходів, фестивалів, майстер-класів для туристів за участю місцевих жителів сприятиме збереженню та популяризації культурної спадщини регіону.

Наприклад, у Львівській області можна організувати щорічний фестиваль народних ремесел, де туристи зможуть ознайомитися з

традиційними технологіями виготовлення кераміки, вишивки та інших виробів, а також взяти участь у майстер-класах. Такі заходи не лише збагачують туристичний досвід, але й сприяють збереженню культурної спадщини та підтримці місцевих громад.

Маркетинг та просування екотуристичних послуг є критично важливими для успішного розвитку екотуризму. Ефективна маркетингова стратегія дозволяє залучити більше туристів, підвищити впізнаваність бренду та зміцнити конкурентні позиції на ринку. Одним з основних напрямків є розробка маркетингових стратегій, які включають використання сучасних маркетингових інструментів для просування екотуристичних комплексів. Створення професійних веб-сайтів, які містять детальну інформацію про послуги, ціни, маршрути та інші важливі аспекти, є першочерговим завданням. Веб-сайти повинні бути оптимізовані для пошукових систем (SEO) та забезпечувати зручний доступ з мобільних пристроїв. Використання соціальних мереж, таких як Facebook, Instagram, Twitter, дозволяє залучати широку аудиторію, публікуючи контент, що привертає увагу, включаючи фотографії, відео, відгуки туристів та акції.

Крім того, важливим є використання інших каналів комунікації, таких як електронні розсилки, блоги, онлайн-форуми та туристичні платформи. Наприклад, розміщення інформації про екотуристичні комплекси на популярних туристичних веб-сайтах, таких як TripAdvisor або Booking.com, допоможе підвищити видимість та привабливість для потенційних клієнтів. Використання відео-маркетингу, створення віртуальних турів та інтерактивних карт допоможе потенційним туристам краще уявити собі умови та можливості відпочинку в екотуристичних комплексах.

Участь у міжнародних виставках та ярмарках також є важливим аспектом маркетингової стратегії. Представлення українських екотуристичних комплексів на міжнародних туристичних заходах дозволяє залучити іноземних туристів та встановити партнерські відносини з міжнародними туристичними агентствами та операторами. Наприклад, участь

у таких заходах, як ITB Berlin, World Travel Market (WTM) в Лондоні, FITUR в Мадриді, сприятиме популяризації українських екотуристичних продуктів на глобальному ринку. На цих виставках можна представити інформаційні стенди, роздавати рекламні матеріали, організувати презентації та майстер-класи, що допоможе підвищити зацікавленість міжнародних туристів у відвідуванні України.

Загалом, впровадження ефективних маркетингових стратегій та активна участь у міжнародних туристичних заходах сприяють підвищенню якості послуг гостинності в екотуристичних комплексах України, а також забезпечують стійкий розвиток екотуризму на основі ефективного використання природних ресурсів та збереження навколишнього середовища. Використання сучасних технологій та інструментів для просування екотуристичних послуг дозволить Україні зміцнити свої позиції на міжнародному ринку туризму та залучити більшу кількість туристів, зацікавлених у екологічно відповідальному відпочинку (таб.3.2).

Таблиця 3.2.

Рекомендації щодо вдосконалення організації послуг гостинності в екотуристичних комплексах України

Напрямок	Рекомендація	Приклад реалізації
Покращення інфраструктури та умов проживання	Модернізація та розширення житлових приміщень	Переобладнання старих хат у Карпатському регіоні під сучасні екологічні готелі
Розвиток мережі екоподжів та кемпінгів	Створення екотуристичних комплексів з екологічно чистих матеріалів	Екоподжі з сонячними панелями у Полтавській області
Впровадження екологічно чистих технологій	Використання відновлюваних джерел енергії	Сонячні панелі на дахах екоподжів у Карпатах
Підвищення рівня обслуговування та	Організація навчальних програм та курсів для працівників	Курси з екологічної освіти для гідів у Львівській області

професійної підготовки персоналу		
Розширення спектру пропонуваних послуг та активностей	Розробка нових екотуристичних маршрутів	Піші прогулянки та велосипедні тури в Карпатському регіоні
Підтримка та розвиток місцевих громад та підприємств	Залучення місцевих виробників до постачання екологічно чистих продуктів	Співпраця з місцевими фермерами
Маркетинг та просування екотуристичних послуг	Використання сучасних маркетингових інструментів	Створення професійних веб-сайтів та участь у міжнародних туристичних виставках

Отже, розвиток екотуризму в Україні має значний потенціал, який можна реалізувати шляхом вдосконалення організації послуг гостинності, орієнтуючись на успішний досвід Швейцарії.

Важливими кроками є модернізація інфраструктури, впровадження екологічно чистих технологій, підвищення професійного рівня персоналу та розширення спектру туристичних послуг. Також критично важливими є активне залучення місцевих громад до туристичної діяльності та ефективно просування екотуристичних продуктів на міжнародному ринку. Виконання цих рекомендацій сприятиме підвищенню привабливості України як екотуристичного напрямку, збереженню природних ресурсів та стійкому розвитку туристичної галузі.

Однак, у зв'язку з військовими діями на території України, на даний час ці рекомендації є актуальними переважно для гірських областей та західних регіонів країни, де безпекова ситуація дозволяє активно розвивати туристичну діяльність. Виконання цих рекомендацій у цих регіонах сприятиме підвищенню їх привабливості як екотуристичних напрямків, збереженню природних ресурсів та стійкому розвитку туристичної галузі.

3.3. Використання маркетингових стратегій розвитку екотуризму в Україні

Ефективні маркетингові стратегії є ключовими для розвитку екотуризму в Україні. Вони дозволяють залучати нових туристів, підвищувати впізнаваність бренду, зміцнювати конкурентоспроможність та сприяти сталому розвитку екотуристичних комплексів. У цьому контексті доцільно розглянути наступні підходи та методи.

Цифровий маркетинг відіграє важливу роль у просуванні екотуристичних послуг. Розробка професійних веб-сайтів для екотуристичних комплексів, що містять детальну інформацію про послуги, ціни, маршрути та інші важливі аспекти, є першочерговим завданням. Веб-сайти повинні бути оптимізовані для пошукових систем (SEO) та забезпечувати зручний доступ з мобільних пристроїв. Крім того, важливо використовувати соціальні мережі, такі як Facebook, Instagram, Twitter, для залучення широкої аудиторії, публікуючи контент, що привертає увагу, включаючи фотографії, відео, відгуки туристів та акції.

Відео-маркетинг є потужним інструментом для залучення туристів. Створення віртуальних турів та інтерактивних карт допоможе потенційним туристам краще уявити умови та можливості відпочинку в екотуристичних комплексах. Такі матеріали можуть бути розміщені на веб-сайтах, у соціальних мережах та на туристичних платформах, що сприятиме підвищенню інтересу до відвідування екологічних напрямків.

Розміщення інформації про екотуристичні комплекси на популярних туристичних веб-сайтах, таких як TripAdvisor, Booking.com, AirBnB, допоможе підвищити видимість та привабливість для потенційних клієнтів. Співпраця з міжнародними туристичними агентствами та операторами також сприятиме залученню іноземних туристів та підвищенню рівня обслуговування.

Участь у міжнародних виставках та ярмарках, таких як ITB Berlin, World Travel Market (WTM) у Лондоні, FITUR у Мадриді, сприятиме популяризації

українських екотуристичних продуктів на глобальному ринку. Представлення інформаційних стендів, роздача рекламних матеріалів, організація презентацій та майстер-класів допоможуть підвищити зацікавленість міжнародних туристів у відвідуванні України.

Запровадження програм лояльності та спеціальних акцій для туристів сприятиме підвищенню їхньої зацікавленості у повторних відвідуваннях та залученню нових клієнтів. Наприклад, надання знижок для постійних клієнтів, організація конкурсів та розіграшів призів у соціальних мережах, пропозиція пакетів "все включено" для групових турів – усе це може стати ефективними інструментами для залучення туристів.

Підвищення обізнаності про важливість екологічного туризму через освітні програми та інформаційні кампанії сприятиме формуванню екологічної культури серед населення. Організація екологічних семінарів, воркшопів, інформаційних сесій у школах та університетах, публікація статей у ЗМІ та наукових журналах сприятимуть підвищенню інтересу до екотуризму та збереження навколишнього середовища.

Таким чином, використання комплексного підходу до маркетингу, що включає цифрові інструменти, співпрацю з туристичними платформами, участь у міжнародних заходах, розробку програм лояльності та екологічну освіту, сприятиме ефективному розвитку екотуризму в Україні. Це дозволить залучити більше туристів, підвищити якість послуг та забезпечити стійкий розвиток туристичної галузі.

ВИСНОВКИ

Отже, відповідно до завдань бакалаврської роботи можемо зробити наступні висновки, що екологічний туризм, який виник у 1970-х роках у Сполучених Штатах Америки та країнах Західної Європи, є однією з форм туризму, що поєднує задоволення естетичних і пізнавальних потреб з охороною довкілля. Цей напрямок туризму спрямований на збереження природної спадщини, мінімізацію негативного впливу на навколишнє середовище та розвиток екологічної свідомості серед туристів. Екотуризм забезпечує сталий розвиток туристичної галузі, підтримує місцеві громади, сприяє збереженню біорізноманіття та підвищує екологічну освіту туристів. Завдяки відповідальному підходу до природокористування, екотуризм дозволяє гармонійно поєднувати туристичну діяльність з охороною довкілля та сприяти розвитку місцевих економік.

Світовий досвід у розвитку екотуризму свідчить про існування двох основних моделей: австралійської та західноєвропейської. Австралійська модель фокусується на подорожах у незайману дику природу, що збереглася у віддалених і важкодоступних районах, таких як гори та тайга. Ці території мінімально вплинуті людською діяльністю та часто мають обмежений доступ через природоохоронні статуси. Західноєвропейська модель передбачає подорожі культурними, часто сільськими ландшафтами, де природні умови поєднуються з розвиненою інфраструктурою. Національні парки, такі як Єллоустоунський у США, є прикладом успішного поєднання природоохоронних та туристичних цілей, сприяючи збереженню екосистем і наданню можливостей для рекреації.

Тенденції у розвитку екотуризму включають підвищення значущості екологічної освіти та участь туристів у заходах зі збереження природних ресурсів. Менеджмент екотуризму акцентує увагу на екологічному просвітництві, залученні місцевих громад до планування та реалізації туристичних програм, а також на збереженні природної та культурної спадщини. Ефективний маркетинг, навчання та співпраця з міжнародними організаціями, такими як Всесвітня туристична організація, сприяють сталому

розвитку екотуризму. Екотуризм відіграє важливу роль у місцевому економічному розвитку, особливо в сільських та віддалених регіонах, де він може стати джерелом доходів і сприяти підвищенню життєвого рівня місцевого населення.

Організація послуг гостинності в екотуризмі орієнтована на збереження природного середовища та мінімізацію негативного впливу людської діяльності. Екотуристичні об'єкти використовують екологічно чисті види транспорту та джерел енергії, знижуючи рівень забруднення. Інфраструктура таких комплексів акцентує увагу на екологічно чисті продукти харчування та активний відпочинок на природі. Ефективний менеджмент потребує висококваліфікованого персоналу, обізнаного з місцевою екосистемою та культурою. Маркетингова стратегія повинна підкреслювати екологічну відповідальність і стійкий розвиток. Впровадження екологічних технологій та використання відновлюваних джерел енергії є ключовими для забезпечення сталого розвитку готельного бізнесу та позитивного впливу на навколишнє середовище й місцеві громади.

Розвиток природно-рекреаційного потенціалу Швейцарії значно залежить від її унікального географічного розташування та різноманітних природних ресурсів. Країна, яка знаходиться в центрі Європи, пропонує багаті ландшафти, високі гори, вічні льодовики, численні озера та річки. Альпи, Юра і Швейцарське плоскогір'я забезпечують туристам широкий спектр можливостей для активного відпочинку, включаючи альпінізм, гірськолижний спорт, хайкінг та інші види екотуризму. Також, завдяки своїм природним ресурсам, Швейцарія є важливим джерелом водних ресурсів, таких як річки Рейн і Рона.

Сильний антропогенний вплив на флору і фауну змусив Швейцарію вжити активних заходів для збереження біорізноманіття. Створення національних парків та заповідників, таких як Національний заповідник Граубюнден, сприяє охороні природних екосистем. Туризм у Швейцарії також підтримується розвиненою інфраструктурою, включаючи понад 5 тисяч

готелів, які пропонують понад 142 тисячі ліжко-місць. Різноманітні культурно-історичні об'єкти, такі як старе місто Берн та замки Беллінзони, доповнюють туристичну привабливість країни.

Таким чином, Швейцарія залишається однією з найпопулярніших туристичних дестинацій, пропонуючи високоякісні туристичні послуги та зручну інфраструктуру для відвідувачів.

Структура ринку туристичних послуг Швейцарії характеризується різноманітністю пропозицій та високим рівнем обслуговування, що робить країну привабливою для широкого спектра туристів. Вигідне географічне положення, помірний клімат, значні природні ресурси та багата культурна спадщина сприяють розвитку різних видів туризму, таких як гірськолижний, піші прогулянки та велоспорт, культурний, екологічний, медичний та гастрономічний туризм. Високий рівень обслуговування туристів, безпека та екологічна чистота також є ключовими факторами, що приваблюють відвідувачів з усього світу.

Ринок туризму в Швейцарії відзначається значним впливом на економіку країни, забезпечуючи зайнятість та значні доходи від туристичної діяльності. Високий рівень внутрішнього туризму, особливо в альпійських регіонах, сприяє стабільності галузі навіть у кризові періоди, як-от пандемія. Програми підтримки інновацій, такі як Innotour, та значні інвестиції у розвиток туризму сприяють постійному вдосконаленню туристичної інфраструктури та підвищенню конкурентоспроможності Швейцарії на світовому туристичному ринку.

Готельне господарство Швейцарії відіграє ключову роль у розвитку туристичної галузі, забезпечуючи значну частину доходів від туризму. Високий рівень обслуговування, розвинена інфраструктура та різноманітні можливості для розміщення, такі як готелі різних класів, шале, апартаменти та кемпінги, створюють комфортні умови для відпочинку. Готельний сектор, зокрема, приваблює туристів завдяки своїм високоякісним послугам, що робить Швейцарію одним із провідних туристичних напрямків у світі.

Аналіз показує, що кожен регіон Швейцарії має свої унікальні особливості та пропонує різноманітні можливості для відпочинку, від гірськолижних курортів до культурних екскурсій. Завдяки цьому, країна приваблює туристів протягом усього року, забезпечуючи сталий розвиток туристичної галузі. Програми якості, такі як TQM, та діяльність організацій, таких як Швейцарська асоціація готелів і туристичних шкіл, сприяють підтримці високих стандартів обслуговування та постійному вдосконаленню послуг, що надаються. Це дозволяє Швейцарії залишатися конкурентоспроможною на світовому туристичному ринку, залучаючи туристів з усього світу.

Політика Швейцарії у сфері розвитку екотуризму є ключовим елементом сталого розвитку країни, спрямованим на збереження природних ресурсів та раціональне їх використання. Швейцарія, відома своїми величними Альпійськими горами, чистими ріками та озерами, активно впроваджує екотехнології, такі як сонячні панелі та екологічно чистий транспорт. Важливу роль відіграють сонячний гірськолижний підйомник у Соляній долині та інтегрована система громадського транспорту, що живиться від гідроелектростанцій, знижуючи викиди вуглецю. В Конституції Швейцарії сталий розвиток визначається як одна з головних державних цілей, що забезпечує екологічну відповідальність, економічну ефективність та суспільну солідарність.

Кантон Берн є одним з найбільш багатих на природні об'єкти регіонів Швейцарії, що сприяє розвитку екотуризму. Регіон має всесвітньо визнані туристичні об'єкти, такі як Юнгфрау, Інтерлакен, Гштаад та старе місто Берна, включене до переліку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Бернський Оберланд відомий своїми мальовничими краєвидами, численними гірськими вершинами та понад 800 озерами. Місця як Інтерлакен, Адельбоден та Гріндельвальд є важливими туристичними об'єктами, що приваблюють численних відвідувачів завдяки своїй природній красі та можливостям для активного відпочинку. Таким чином, успіх Швейцарії у сфері екотуризму

базується на дбайливому ставленні до природи та впровадженні інноваційних екотехнологій, що забезпечують високий рівень збереження природних ресурсів та задоволення потреб туристів.

Розвиток екотуризму в Україні має великий потенціал за умови адаптації успішних практик Швейцарії та інших передових країн. Екологічна свідомість, інтеграція екологічних аспектів в економічні рішення, активна участь громадськості та міжнародне співробітництво є ключовими складовими цього процесу. Застосування цих принципів сприятиме збереженню природних ресурсів, покращенню якості життя населення та забезпеченню сталого розвитку туристичної галузі в Україні.

Отже, розвиток екотуризму в Україні має значний потенціал, який можна реалізувати шляхом вдосконалення організації послуг гостинності, орієнтуючись на успішний досвід Швейцарії.

Важливими кроками є модернізація інфраструктури, впровадження екологічно чистих технологій, підвищення професійного рівня персоналу та розширення спектру туристичних послуг. Також критично важливими є активне залучення місцевих громад до туристичної діяльності та ефективне просування екотуристичних продуктів на міжнародному ринку. Виконання цих рекомендацій сприятиме підвищенню привабливості України як екотуристичного напрямку, збереженню природних ресурсів та стійкому розвитку туристичної галузі.

Однак, у зв'язку з військовими діями на території України, на даний час ці рекомендації є актуальними переважно для гірських областей та західних регіонів країни, де безпекова ситуація дозволяє активно розвивати туристичну діяльність. Виконання цих рекомендацій у цих регіонах сприятиме підвищенню їх привабливості як екотуристичних напрямків, збереженню природних ресурсів та стійкому розвитку туристичної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Юхновська Ю. О. Теоретичні підходи до визначення сутності туристичного потенціалу регіону. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. № 1. Том 30 (69). С. 42–46
2. Ушата В. Я. Туризм у системі пріоритетів регіонального розвитку Іспанії : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" наук. керівник О. М. Маклюк. Запоріжжя : ЗНУ, 2019. 91 с.
3. Бондарчук Ю. В. Національні парки як просторова форма організації екологічного туризму. Матеріали наукової конференції «Політ-2023». Київ: НАУ, 2023.
4. Екологічний туризм: відпочинок на природі з відповідальністю URL: <https://extremeguide.pro/uk/blogs-ua/ekologichnij-turizm-vidpochinok-na-prirodi-z-vidpovidalnistyuu/>
5. Agenda 21 for culture. URL: https://www.agenda21culture.net/sites/default/files/files/documents/multi/ag_21_en.pdf
6. The American Society of Travel agents. Ten commandments on eco-tourism. URL: <https://www.gdrc.org/uem/eco-tour/10-command.html>
7. Екологічний туризм. Цілі, завдання та принципи екологічного туризму. URL: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=375981>
8. Тарасова В. В., Нестерчук І. К., Ковалевська І. М., Осіпчук А. С. Географія туризму: Екологічний туризм: підручник. Житомир, 2021. 252 с.
9. Посохов І.С., Сагайдачна А.В. Перспективи розвитку екологічного туризму в Україні. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Вип. 9, 2019. С.203-212.
10. Основні види і особливості екологічного туризму. URL: http://4ua.co.ua/sport/sa2bc79b4d53b88421306c27_0.html

11. Замула І. В., Кирилюк Д. Р. Розвиток екологічного туризму в Україні. *Економіка, управління та адміні-стрування*. 2023. № 2(104). С. 3–9. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-2\(104\)-3](https://doi.org/10.26642/ema-2023-2(104)-3)
12. Воробйова О. А. Екологічний туризм як чинник сталого розвитку природно-заповідних територій. *Екологічні науки*. 2012. № 2. С. 119–129.
13. PATA-INDIA. URL: <https://pataindia.org/>
14. Смочко Н. М., Лужанська Т. Ю., Молнар-Бабіля Д. І. Роль туристично-інформаційних центрів у страте-гічному розвитку регіону. *Економічний форум*. 2022. № 1(1). С. 11–20.
15. IATA. URL: <https://www.iata.org/> (Міжнародна асоціація повітряного транспорту)
16. The International Ecotourism Society (TIES). URL: <https://ecotourism.org/>
17. Черевко О.І. Інноваційні технології харчової продукції функціонального призначення. Харків: ХДУХТ. 2017. 591 с.
18. Русавська В.А. Теоретико-практичні підходи до ефективного функціонування ринку готельно-ресторанних послуг: стан, проблеми, тенденції. Київ: Видавництво Ліра. 2018. 420 с.
19. Антоненко А. В. Сучасні перспективи розвитку еко-готелів. Матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. "Сучасний стан та потенціал розвитку індустрії гостинності в Україні" (м. Херсон, 23 квітня 2021 р.) Херсон: ХДАЕУ, 2021. 327 с. С.173-176.
20. Український готель, що турбується про довкілля. Як він працює? URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2023/11/21/ukrayinskyj-gotel-shho-turbuyetsya-pro-dovkillya-yak-vin-praczyuye/>
21. Кравченко Н. О. Напрямки екологізації туристичної індустрії. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. Серія Економіка. 2005. Вип. 3 (31). С. 72–77.
22. Любонько Т. В. Формування організаційно-економічного механізму розвитку екологічного туризму. *Ефективна економіка*. 2014. № 9

23. Коваленко В.О., Вівсюк І.О. Екоготелі як інноваційна концепція гостинності. Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. "Інноваційний розвиток готельно-ресторанного господарства та харчових виробництв" (м. Кривий Ріг, 30 квітня 2021 р.) Прага: Oktan Print s.r.o., 2021. 378 с. С.272-273.

24. Терехух А. А. Сутність та значення екологічно-туристичних ресурсів у контексті розвитку екологічного туризму в Україні. *Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку* : зб. наук. праць. 2012. № 727. С. 449–454.

25. Борисюк О. А., Дудник І. М., Беркова О. П. Географічний регіон як об'єкт туристичного маркетингу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Географія.* 2019. Вип. 4 (74). С. 23–31

26. Нікітенко К. Розвиток екотуризму в Україні: потенціал та проблеми. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка.* 2023. (15). С. 259–263. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.15.32>

27. Горун В. В. Аналіз теоретико-концептуальних основ рекреаційного районування. В. В. Горун. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія. 2012. № 1. С. 161-169

28. Економіка Швейцарії URL: <https://switzerland.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/367-torgovelyno-jekonomichne-spivrobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-shvejcarijeju/ekonomika-shvejcariji>

29. Географічне положення Швейцарії URL: http://ukrexport.gov.ua/ukr/z_info/swi/1534.html

30. Європейський досвід управління річками на прикладі Рейну URL: https://uhe.gov.ua/media_tsentri/novyny/evropeyskiy-dosvid-upravlinnya-richkami-na-prikladi-reynu

31. Пік Дюфур URL: https://ch.igotoworld.com/ua/poi_object/49267_dufour-peak.htm

32. Швейцарія залишається однією з найбагатших країн світу. URL: <https://uvenews.com/%D1%88%D0%B2%D0%B5%D0%B9%D1%86%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%8F%D0%B7%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%88%D0%B0%D1%94%D1%82%D1%8C%D1%81%D1%8F%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96%D1%94%D1%8E%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B9%D0%B1%D0%B0/>

33. Зоологія у Швейцарії: від динозаврів до сучасних тварин URL: https://surma.com.ua/549-zoologija-u-shveicarii-vid-dynozavriv-do-suchasnykh-tvaryn.html#google_vignette

34. Величко В. В. Організація рекреаційних послуг: навчальний посібник/ В. В. Величко ; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва імені О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ імені О. М. Бекетова, 2013. 202 с

35. Левко Л.В. Історія розвитку туризму в Швейцарії. Левко Л.В. Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Історія», вип., 26, 2011. с. 2015-2019

36. Tourism in Switzerland – How can the future be? URL:<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2590051X2100023X>

37. Kroeger K. 31 Best Places to Visit in Switzerland & Things to do. URL:<https://viatravelers.com/places-to-visit-in-switzerland/>

38. Switzerland URL:<https://www.oecdilibrary.org/sites/a8dd3019en/1/3/4/35/index.html?itemId=/content/publication/a8dd3019->

39. Weiermair, K.; Bieger, T. Tourism education in Austria and Switzerland. J. Teach. Travel Tour. 2006, №5, p. 39–60

40. Die besten Hotels der Schweiz. URL:<https://www.blick.ch/life/reisen/ch/ferien-in-der-heimat-die-10-besten-hotelsder-schweiz-laut-gaestebewertung-id16745781.html>

41. ТУРПРАВДА. Рейтинг Готелів Швейцарії. URL: <https://www.turpravda.ua/ch/top-hotels.html>

42. Фоміна А. Особливості розвитку готельного господарства Швейцарії / науково-практичний семінар «Туристичне регіонаознавство» НАУ 24 жовтня

2022 року. URL: <http://www.wttc.org/research/economic-research/economicimpactanalysis/>

43. Hotels Schweiz Tourismus. URL: <https://www.myswitzerland.com/dede/unterkuenfte/unterkuenfte-suche/>

44. Кантони Швейцарії. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BD%D0%B8_%D0%A8%D0%B2%D0%B5%D0%B9%D1%86%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%97

45. 2020 EPI Results. URL: <https://epi.yale.edu/epi-results/2020/component/epi>.

46. Switzerland a Hotspot for Eco Tourism. URL: <https://www.traveldailynews.com/post/switzerland-a-hotspot-for-eco-tourism>.

47. Tourism. Canton of Bern. URL: https://www.portal.sites.be.ch/portal_sites/en/index/navi/index/portrait/tourism.html.

48. Досвід Швейцарії в управлінні природокористуванням URL: <https://lc-les.com/press-center/posts/dosvid-shvejcariji-v-upravlini-prirodokoristuvanyam>

49. Міжнародний туристичний форум «Туризм в Україні: виклики та відновлення». URL: https://kneu.edu.ua/ua/mijnarodniy_turist/